

SZAKDOLGOZAT

Szakálos Kata
Gyógypedagógia szak

Kaposvár
2023

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem – Kaposvári Campus

Pedagógiai kar

SZAKDOLGOZAT

A DADOGÁSSAL KÜZDŐK TÁRSADALMI MEGÍTÉLÉSE

Belső konzulens:

Tóth-Szerecz Ágnes
egyetemi tanársegéd

Külső konzulens:

Pékné Sinkó Csenge
gyógypedagógus

Bárczi Gusztáv Módszertani Központ,
Kaposvár

Készítette:

Szakálos Kata

Gyógypedagógiai tanszék

Logopédia –
Pszichopedagógia szakirány

Levelező tagozat

Kaposvár, 2023

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés	4
1.1. Témaválasztás és egyéni célkitűzések megfogalmazása	4
1.2. A szakdolgozat felépítésének rövid ismertetése	4
2. Fogalmi háttér	4
2.1.1. A dadogás meghatározása	5
2.2.1. A dadogás tünetei.....	8
2.1.2. A dadogás okai.....	12
2.1.3. A dadogás típusai	14
2.1.4. A dadogás kezelése	15
2.1.6. A dadogók énképe.....	16
3. A fogyatékoság kérdésköre.....	16
3.1. A fogyatékosághoz való társadalmi viszonyulás	16
3.2. A fogyatékoság megítélése napjainkban.....	18
4. Kutatás	20
4.1. A kutatás célja	20
4.2. Kutatási kérdések, hipotézisek	20
4.3 A kutatás módszerei, eszközei.....	21
4.4 Minta.....	22
4.5 Eredmények	22
5. Kutatási kérdésekre kapott válaszok, hipotézisek ellenőrzése.....	33
6. Összefoglalás.....	34
7. KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS	36
8. IRODALOMJEGYZÉK.....	37
9. MELLÉKLETEK	40
10. ÁBRAJEGYZÉK	54

1. Bevezetés

1.1. Témaválasztás és egyéni célkitűzések megfogalmazása

Szakedolgozatom témájaként a dadogás társadalmi megítélését választottam. Ennek legfőbb oka, hogy mindig is foglalkoztatott, valójában miként vélekednek az emberek a beszédproblémával rendelkező társaikról. Azért tartom fontosnak e téma vizsgálatát, mert tapasztalataim alapján a fogyatékossgal élők túlnyomó része napi szinten negatív megkülönböztetésben részesül a társadalom által. Kutatásom során fel szeretném fedezni, hogy ez az általános elutasító viselkedésforma vajon a beszéd fogyatékos, dadogó csoportokra is kiterjed-e, illetve, ha igen, milyen aspektusokból. Habár azt feltételezném elsősorban, hogy bármilyen fogyatékossgal élő emberrel együtt érez a társadalom, de ez valóban igaz? Miként vélekedik és milyen attitűddel viszonyul egy ép személy dadogó társához? Egyenlő esélyekkel indul a dadogással rendelkező ember társaival szemben? Vajon valódi elfogadást tanúsít a magyar közösség egy dadogó felé, vagy csak a moralitástól vezérelve formál a külvilág felé szolidaritást? Célkitűzésem, hogy a szakedolgozatom végére választ kapjak mindezen kérdésekre.

1.2. A szakedolgozat felépítésének rövid ismertetése

Tudományos dolgozatomat a bevezetést követően a fogalmi háttér széleskörű bemutatásával folytatom. A téma szaktudományi megközelítését tekintve, a dadogás meghatározását orvostudományi, pszichológiai és gyógypedagógiai-logopédiai oldalakról mutatom be. Ezt követően a dadogás legfontosabb ismérveit kihangsúlyozva a tünetek, okok, típusok és kezelések kerülnek fókuszba. A dadogás jelenségének körbejárása után a fogyatékossg kérdéskörével foglalkozom. Ezt a fogyatékossgához való társadalmi viszonyulás és a fogyatékossg napjainkbéli megítélésének kifejtésével teszem meg. Az elméleti fejezeteket követően a kutatásom céljáról, kutatási kérdéseimről/hipotéziseimről, kutatásom módszereiről, majd magáról a kutatásról számolok be. Kutatásomban elsősorban a dadogók társadalmi megítélését elemzem, melyhez a témában készített kérdőívem áll rendelkezésemre. Szakedolgozatom végén a témát összegezve eredményeimről, következtetéseimről és az általuk kapott konklúzióról számolok be.

2. Fogalmi háttér

2.1. A dadogás szaktudományi megközelítése

Szakedolgozatomban a dadogó személyek társadalmi megítélését vizsgálom, mely a beszédrendellenességeken belül is egy meglehetősen összetett és sokoldalú körkép, ebből adódóan szakirodalmi áttekintésemet mindezek bemutatásával, ismertetésével kezdem.

2.1.1. A dadogás meghatározása

A dadogás multifaktoriális jelenség, valódi definiálása kifejezetten nehéz, ugyanis a meghatározások többsége ellentmondásokat von maga után, melyek alapján teljesen egyértelműen egyik definíció sem fedti a valóságot. A hétköznapi életben tulajdonképpen nem létezik két teljesen megegyező dadogás, ahogy két egyforma dadogó sem. Vékássy László gondolatait tolmácsolva, nincs is dadogás, csak dadogások, azaz ahány dadogó, annyiféle dadogás létezik (idézi Lajos, 2000).

Az ókori Hippokratész első feljegyzései óta dolgoznak az írástudók, majd később orvosok és tudósok a dadogás meghatározásának pontosításán. Különböző tudományterületek képviselői különféle szempontok alapján igyekeznek a mai napig újabb és korszerűbb értelmezésekkel szolgálni a dadogás kapcsán.

Mérei Vera és Vinczéné Bíró Etelka 1996-ban már úgy nyilatkozott, hogy a tudomány akkori álláspontja alapján a dadogásra vonatkozó kérdések differenciálatlan felvetése nem nevezhető helyesnek. Ennek legfőbb oka, hogy a dadogásnak valójában annyi különböző formája ismert, hogy a dadogás tüneteiről, okáról, illetve terápiájáról általánosságban beszélni immáron szakszerűtlennek számít (Mérei és Vinczéné, 1996).

A dadogás orvostudományi megközelítése

A dadogás esetében elsősorban az idegrendszer öröklött/szerzett neurológiai vagy biokémiai rendellenességeire hívja fel a figyelmet az orvostudomány. Középpontjában az örökletesség, laterális dominancia, az agyi diszfunkció fedezhető fel (Tóthné, 2017).

A Nemzetközi Funkcióképesség, Fogyatékoság és Egészség nemzetközi osztályozása (FNO) a b 3300, Fluency of speech (a beszéd folyamatossága) alfejezetbe sorolja a dadogást (Könczei, 2009).

A Betegségek Nemzetközi Osztályozása (BNO) alapján a dadogás a Mentális és viselkedészavarok főcsoporton belül az „Egyéb, rendszerint gyermek- és serdülőkorban kezdődő viselkedési és emocionális rendellenességek” alcsoportban fedezhető fel. BNO kódja: F98.5 (psallismus, ischophonía). Meghatározását tekintve a dadogás a beszéd ritmikus

áramlását megszakító gyakori ismétlése, elnyújtása hangoknak, szótagoknak, szavaknak, gyakori tétovázás vagy szünetek által. Abban az esetben tulajdonítja zavarnak, hogyha a beszéd folyamatosságát jelentős mértékben megzavarja (BNO-10).

A Mentális rendellenességek kórmeghatározó és statisztikai kézikönyvének (DSM-V) osztályozása az idegrendszer fejlődési zavarain belül a Kommunikációs zavarok csoportban taglalja a dadogást (a beszéd folyamatosságának gyermekkorban kezdődő zavara 315.35 (F80.81)).

A dadogás pszichológiai megközelítése

Sigmund Freud elméletét tolmácsolva, kétségtelenül neurotikus tünetről beszélünk, mely gyökere a tudattalan belső konfliktus. Úgy gondolja, hogy a tudattalan vágy, hogy ne beszéljenek, kerül konfliktusba a tudatos vágygal, hogy beszéljenek. Véleménye szerint a dadogás indulat, a beszéljek, vagy ne beszéljek konfliktusa és depencia jelenhet meg (Glauber, 1958 alapján Lajos Péter, 2011).

Pszichológiai szempontokat vizsgálva megemlítendő a szülő-gyermek kapcsolat és a viselkedés-alkalmazkodás problémaköre is, mint a dadogás egy lehetséges kifejeződése (Mérei és Vinczéné, 1996).

Klanczay Sára (2010) állítása szerint a dadogás az anyában való megkapaszkodás frusztrációjaként is leírható, mely az anyától való tartós távollét okán alakulhat ki.

Fernau-Horn a dadogást beszédneurózisként értelmezni, amely egy pszichésen kiváltott légzés, hang és beszédgátlás. - „A beszédneurózis konstitucionálisan meghatározott, pszichésen kiváltott manifeszt légzés-, hang- és beszédgátlás, amely a személyiségre nézve centripetális vagy centrifugális irányban fejlődhet tovább” (Fernau-Horn, 1973; alapján Mérei és Vinczéné, 1996. 6 p.).

A dadogás gyógypedagógiai-logopédiai megközelítése

Az American Speech-Language-Hearing Association (ASHA) a kommunikációs zavar fogalom alatt értekezi a dadogás kérdéskörét (ASHA, 1993).

Ha a dadogást gyógypedagógiai-logopédiai szempontból közelítjük meg, akkor kórkép diagnosztikai, terápiás, prevenciós és reedukációs tevékenységeiről beszélünk elsősorban.

A dadogás gyakoriságának pontos meghatározását vizsgálva nehézségekbe ütközhetünk, ugyanis a dadogás előfordulása változik a különböző életkorokban, illetve emellett az életkorral spontán javulás is tapasztalható (Tóthné, 2017).

A dadogás előfordulásának gyakoriságát tekintve lényegében minden korban és minden népnél fellelhető kórkép, azonban a fejlettebb civilizációs körülmények között élő társadalmakban sűrűbben találkozhatunk vele. A dadogók nemek szerinti megoszlása alapján a fiúk/férfiak sokkal inkább érintettek a problémát illetően (kb. 3:1, illetve 4:1 arányban), mint a lányok/nők, továbbá súlyosabb forma is diagnosztizálható ennél a nemnél (Mérei és Vinczéné, 1996).

Luchsinger felosztása alapján a beszédzavarok egyik fajtája a beszédritmus zavarok, melyen belül elkülönítendő a dadogás és a hadarás (Fehérné, 2001). Véleménye szerint a dadogás „Sokrétű – konstitucionális (alkati) alapon nyugvó – kórkép, amely a beszédkoordináció területén spasztikus tünetekben megnyilvánuló neurotikus reakció” (Luchsinger, 1959 alapján Mérei és Vinczéné, 1996. 6 p.).

Ahogy már korábban említettem, számos szerző foglalkozott már a dadogás definiálásával. Ezen meghatározások esetében beszélhetünk tüneti vagy oki értelmezésről. A tüneti meghatározások tekintetében a dadogó félt hallgató személy által tapasztalható tünetek kerülnek előtérben, míg az oki értelmezéseket olvasva a dadogás hátterére, illetve az azt elősegítő tényezőkre kaphatunk magyarázatot (Mérei és Vinczéné, 1996).

A dadogás hagyományos, jelenségszintű meghatározására vehetjük alapul Kanizsai Dezső definícióját, mely szerint “A dadogás a beszéd összerendezettségének zavara, amely a ritmus és az ütem felbomlásában és a beszéd görcsös szaggatottságában jelentkezik” (Kanizsai, 1955 alapján Mérei és Vinczéné, 1996. 6 p.).

Gósy Mária gondolatai alapján a dadogás lényege, hogy „felborul a normál beszédhez szükséges mozgások koordinációja, s ezt görcsszerű jelenségek kísérik, kialakulása neurológiai, illetőleg pszichés okra vezethető vissza” (Gósy, 2000 alapján Takács Izabella).

A korszerű szakirodalmi művek már nem is egyszerű dadogásról nyilatkoznak, hanem úgynevezett dadogásszindrómáról (Mérei és Vinczéné, 1996). Ez a megfogalmazás már önmagában is mutatja, hogy a dadogás esetében nem egyetlen tünetről beszélünk, a probléma hátterében több ok is megbújhat.

Egyes újabb vélekedések szerint a vizsgált kórkép kommunikációs zavarként is definiálható, melyből adódóan az írás-olvasás területén is zavarok léphetnek fel. „Eszerint a dadogás olyan

magatartásforma, mely a kommunikáció megzavart funkciójából következik” (Vinczéné, 2002. 140 p.).

2.2.1. A dadogás tünetei

Hirschberg munkatársaival együtt úgy véli, hogy a dadogás esetében az egyik legfeltűnőbb és az érintett személyek számára az egyik legsúlyosabb beszédkórképről beszélünk. „A dadogás legfőbb tünete a beszéd folyamatának zavar, amely a többi szimptomával együtt a kommunikáció súlyos gátlásához vezet. Felborul a normális beszédhez szükséges mozgások koordinációja, és görcsszerű jelenségek lépnek fel a beszédszervek területén” (Hirschberg alapján Tóthné, 2018. 109 p.).

A dadogás tüneteit, illetve súlyosságát tekintve különböző lehet, még hozzá oly mértékben, hogy két teljesen azonos módon és tünetekkel dadogó személy nem létezik.

A kórkép egyik legjellegzetesebb tüneteként említhető, hogy valójában nem egy állandó problémáról beszélünk. A legtöbb dadogó személy bizonyos helyzetekben, konkrét alkalmak során dadog, azonban más szituációban pedig zavartalanul képes a folyamatos beszéd produkálására. A tünetek súlyosbodása, valamint az enyhítő és kizáró helyzetek, tevékenységek az eltérő életkorú, nemű és típusú dadogók között komoly egyezést mutatnak (Mérei és Vinczéné, 1996).

A dadogás tünetmentessége – akár súlyos dadogók esetében is – gyakran jelentkezik például énekléskor, ugyanis a készen kapott, megadott szövegek és a hozzájuk kapcsolódó ritmus segíti a folyamatos beszédképzést. A dadogókat segíti, amennyiben nem a kiejtésre szükséges koncentrálni, hanem a dallamra, ezért is jelent számukra könnyedséget az éneklés. A mondókák és versek ritmusossága szintén eltereli figyelmüket a kiejtéssel kapcsolatos nehézségeikről, valamint a kész szöveg mivolta is hozzáad magabiztosságukhoz (Mérei és Vinczéné, 1996).

A suttogó beszéd is itt említendő meg, ugyanis a kemény hangindítás hiánya, illetve a suttogást kísérő hangszalagállás mind kizárja a görcsösséget és csökkenti a beszéd dinamikáját is. Egy további megfigyelés szerint a mélyebb hangfekvésű beszéd is pozitívan hathat a dadogók beszédének minőségére. Kórusban, közösen mondott szövegek esetében is kevésbé tapasztalhatóak a dadogás tünetei, ugyanis nem igazán hallják magukat, ennek okán pedig beszédteljesítményükkel kapcsolatban sem feszengenek. A dadogó beszédminősége az őt hallgató személyiségétől és magatartásától, közöttük lévő kapcsolattól is erősen függhet (Mérei és Vinczéné, 1996).

A dadogók beszédadaptációját vizsgálva megfigyelhető, hogy ugyanannak a szövegnek a többszöri elolvasása folyamán csökken a megakadások száma, a görcsök súlyosságának csökkenésével együtt (Mérei és Vinczéné, 1996).

A dadogók kommunikációját elemezve észrevehetjük, hogy a beszédükben közreműködő mozgásaik inkoordináltak, mely jelenség légzésükre, fonációjukra, de még a mimikai és gesztikulációs mozgásaikra is tovább terjed (Mérei és Vinczéné, 1996).

Amennyiben a dadogás legfőbb tünetét keressük, egyértelműen a beszéd folyamatosságát megakasztó görcsösséget vehetjük alapul, mely a beszédszervek izomzatából indul. Megkülönböztethetünk klónusos, tónusos és tono-klónusos görcsöket is (Mérei és Vinczéné, 1996).

A problémában szenvedőknek a beszédhez szükséges feltételek teljes mértékben adottak, ugyanis kialakulásuk hibátlan.

Az esetek többségében a szó elején jelentkezik a probléma és nagyrészt a mássalhangzók ejtésére korlátozódik, a magánhangzóknál jelentkező nehézség jóval ritkább.

Külön hangoztatott magánhangzók nem térnek el a helyes beszédben elvártaktól. Beszédmozgásuk irányításának kialakulását figyelve szintén nem tapasztalható különbség. Mindezek mellett a beszédközpontban futó ingerek terjedése, illetve a teljes beszédközpont kiválóan működik, ahogy a légcsőben keletkező rezgésekkel sincs különösebb probléma. A dadogó személyek esetében maga, a hangos beszéd folyamatossága sérül, miközben a garatban tágulás megy végbe és a hang elveszíti a rezonanciához szükséges formát. Ezen folyamat végeredménye, hogy a szájüreg a már következő hanghoz igyekszik felvenni a szükséges formát. A komplett jelenség, mint extrapiramidális gátlás került megmagyarázásra (Vinczéné, 2002).

További fontos tünet például a rendellenes légzés, amikor is a hasi és mellkasi légzés nem megfelelő módon kerül koordinálásra. A be- vagy a kilégzés elnyújtottsága, a kilégzés belégzés általi félbeszakadása, valamint a beszédhez történő nem megfelelő levegő mennyiség felhasználása mind itt említendőek meg (Csabay és mtsai, 2004).

A mellkasi izmok fokozott tónusában jelentkező pszichés feszültség létrejötte valójában a dadogóknál gyakori nagyfokú idegrendszeri érzékenységgel is magyarázható, mely már önmagában a beszédindítás előtt, akár a beszéddel kapcsolatos gondolattól is létrejöhet. Jellemző továbbá a dadogókra, hogy elpazarolják a levegőt, minek okán levegő híján kell

megszólalniuk. Tónusos dadogás esetén kifejezetten jellemző, hogy a beszédindítás előtt kilélegeznek, majd az úgynevezett maradék levegő segítségével történik a hangindítás. Kisgyermeket illetően a felületes légzésből adódóan a tüdő oxigéncseréje sem kielégítő (Mérei és Vinczéné, 1996).

A hangképzést tekintve felfedezhető fokozottabb gégeizom működés és ellentétes izomműködés, melyek egyidejűleg jelenhetnek meg. Az artikulációt vizsgálva gyakran rosszul hangolódnak össze a hangképző izmok, mely hatására izomremegés várható (Csabay és mtsai, 2004).

A már görcsös megakadások további problémát vonhatnak maguk után. Ilyen például a beszédritmuszavar. A dadogó személy a görcsös megakadásokból fakadóan teljesen elveszítheti beszédének ritmusát is. Ebből következik, hogy általános ritmusérzékük és a hozzá párosuló mozgásokon is észlelhető a nehézség.

A dadogás tüneteit többféle, úgynevezett járulékos tünet is kíséri, melyek szintén a görcsös megszakadásokhoz kapcsolódnak. A dadogó testén végbemenő görcs által teste egészén felfedezhetőek különböző mozgások. A másodlagos tünetek skálája igencsak tág, megjelenésük pedig egyénenként változó. Ide sorolható például a dadogó személyek minden olyan látható és/vagy hallható reakciója, amely a dadogást kíséri: akarattól független mozdulatok, céltalan szemmozgások, izomremegés, tenyérizzadás, elpirulás stb. Legjellemzőbben az arcon, de akár a vállak, karok, lábak feszült, vagy hirtelen mozgása is együtt járhat a görcsös szaggatottsággal. Ezeket az önkéntelen mozdulatokat járulékos tünetekként tarthatjuk számon (Lajos, 2009).

Ezek az önkéntelen mozdulatok gyakran torz, groteszk tréfát eredményeznek (sajnálatos módon). Gyakori az arcizmok tikkszerű rángatózása, nyelvkiöltés, szemhunyorítás, szemlehunyás, végtagokkal dobantás/dobolás, ököllel történő combütés. Dadogó személyektől ered a vélekedés, miszerint némely mozgások megkönnyítik a beszédprodukciónak számukra. Ezen mozgásokat nevezzük együtt cselekvéseknek (Froeschels), vagy másodlagos együttmozgásoknak. Fontos, hogy az előbb említett együtt cselekvések nem azonosak a motoros nyugtalanság általi mozgásokkal (Mérei és Vinczéné, 1996).

A különféle gesztikulációk mellett a dadogó személyek beszédében gyakorta észlelhetőek indokolatlan töltelékszavak, melyeket elsősorban időnyerés céljából használnak a görcs lefutásának ideje alatt. Tipikus töltelékszavak: na, szóval, mondjuk, háát, ééés, izé, tudod stb. (Lajos, 2009).

A dadogók írásában is felfedezhetőek feltűnő eltérések, mégpedig vonalvezetésének folyamatosságának hiányában, az írás megkezdésének nehéz voltában és gyakori javítgatások, átírások, áthúzások, betűkihagyások vagy ismétlések formájában. A kórképpel rendelkezők írásának egészét erős nyomaték jellemzi, mely a spasztikus izomzatból adódik (Méri és Vinczéné, 1996).

Dadogók esetében kifejezetten elterjedt a logofóbia, mely fogalom a beszéd-től való félelmet foglalja magába. Mivel a kórkép birtoklóinak a hangos beszélt nyelvvel akad nehézsége, ami gyakran kellemetlen helyzeteket eredményez az életükben, érthető, hogy egy bizonyos félelem uralkodik el olykor rajtuk. Ez a félelem azonban egy ördögi kört szülhet, hiszen a görcs mértéke fokozódhat is ennek köszönhetően. Úgy is megfogalmazhatjuk, hogy minél jobban szembesül saját maga nehézségével, annál nagyobb mértékben csökkenhet teljesítménye is a beszéd területén (Lajos, 2009).

A logofóbiához kapcsolatosan említeném meg, hogy léteznek olyan dadogók is, akik nem kifejezetten magától a beszéd-től tartanak, hanem egy-egy konkrét hang kiejtésétől. Ezt nevezzük a nehéz hangok jelenségének, mely szintén a beszéd-félelemből ered. A legtöbb dadogó rendelkezik olyan hangokkal, amelyeknél, ha azok szó elején állnak, úgy érzi, meg fog akadni. Az, hogy pontosan melyek ezek a hangok, személyenként változik. A dadogók ebben az esetben igyekeznek azt az egy hangot kihagyni kommunikációjuk során, például más szóval, szinonimával helyettesítve a nehézséget okozó hangot tartalmazó szót, vagy esetleg átalakítják a teljes mondatot (Lajos, 2009).

Esetenként előfordulnak olyan dadogók, akiknél állandósult a beszéd-félelem, ami tulajdonképpen az egész életükre, személyiségükre és életvitelükre kihat. Ilyen erőteljes logofóbiás szituációkban egyéni terápiára van szükség (Ljapigevszkij alapján Méri és Vinczéné, 1996).

A dadogás tüneteinek következményeképp kialakulhat az egyénben introvertáltság, befelé forduló személyiség. A negatív tapasztalatok miatt lehetséges, hogy a dadogó inkább elkerüli a társas helyzeteket, ezekkel is minimalizálva a dadogás lehetőségét. Ezek a negatívumok beépülhetnek személyiségébe és egy szorongó viselkedés állandósulhat.

A tünetek súlyosbodását befolyásoló tényezők lehetnek a testi és szellemi fáradtság, de akár az időjárás-változás is, ugyanis vizsgálatok alapján (Hirschberg-Kovács-Palotás és Szabó, 1965) idegrendszerük fokozottan reagál erre. Az idegrendszer és a hormonális háztartás különböző megterhelései (menstruáció, pubertás, fogváltás, emésztési zavarok stb.) mind fokozhatják a

tüneteket. Ismeretes továbbá, hogy a tudatosan alkalmazott kontroll is negatív hatást gyakorol a dadogó személyek beszédprodukcijára (Mérei és Vinczéné, 1996).

A dadogást neurotikus tünetek is kísérhetik, melyre példaként szolgál, hogy egyes dadogók erős érzelmi kötődéssel (dependencia) fűződnek édesanyjukhoz. Ez a jellemző ambivalens, szeszélyes, ellentmondásos viszonyban mutatkozik meg, ennek ellenére azonban az anyáról való leválásra sem képesek. Ezeknél a személyeknél egyéb neurotikus tünetek is felfedezhetőek, mint például anorexia, enuresis, pavor nocturnus stb. (Mérei és Vinczéné, 1996).

A dadogók intelligenciáját tekintve - egyes szerzők véleménye alapján – többen átlagon felüli intelligencia birtokában vannak, gazdag képzelőerővel rendelkeznek és gyorsan gondolkodnak. Ennek ellenére kijelenthető, hogy az értelmi fogyatékosok között szignifikánsan több dadogó személy létezik, mint az ép értelmű emberek között (Mérei és Vinczéné, 1996).

2.1.2. A dadogás okai

A dadogást kiváltó okokat elemezve különböző elméletek alapján vizsgálódhatunk, melyek a következő csoportra oszthatóak; szomatogén elméletek, pszichogén elméletek, pszichoszomatikus elméletek és egyéb magyarázatok (Mérei és Vinczéné, 1996).

A szomatogén elmélet pártfogói szerint a dadogás a centrális, vagy perifériás idegrendszer öröklött, valamint szerzett neurológiai vagy biokémiai rendellenességének a következménye. Ide sorolandó a dadogás örökletességgel való összefüggése, a laterális dominancia zavara, a veleszületett beszédgyengeség, a vegetatív labilitás, a dadogók konstitúciója, a koragyermekkorai agysérülés, valamint a fertőző és egyéb megbetegedések is (Mérei és Vinczéné, 1996).

A pszichogén elméletek csoportja összefüggésbe hozza a dadogást a pszichoneurotikus állapotokkal, emocionális alkalmazkodási zavarokkal és rendellenes magatartással. Az itt fellelhető tüneteket elsősorban a dadogó személyiségére vonatkoztatják. Ebben a csoportban említendő meg az ijedtségélmény jelentősége és a fejlődéses krízis elmélete (G.L. Wyatt) egyaránt (Mérei és Vinczéné, 1996).

A pszichoanalitikus elméletek tekintetében a dadogás többféle szükséglet kielégülése helyett jön létre. Ebben az esetben beszélhetünk Freud pszichoszexuális fejlődési szakaszaihoz hozzárendelt elképzelésekről is. Ezen nézet szerint a dadogás az orális szükségleteket kielégítő

funkciójaként szolgál, mely a koragyermekkorban fixálódott primitív szopási és harapási késztetések miatt lehetséges (Freud 1958 alapján Lajos Péter, 2011).

A másik pszichoszexuális nézet alapján az egyén análerotikus késztetését igyekszik a dadogás által kielégíteni oly módon, hogy a végbél záróizmait feljebb helyezi és a mellkas és a gége szimbolizálása által dadogással eredményez (Freud 1958 alapján Lajos Péter, 2011).

Szintén ide sorolandó Freud azon véleménye, mely szerint a dadogó személyben ellentétes vágyak vannak jelen a beszéljek - ne beszéljek érzéseket illetően, ami pedig konfliktusként nyilvánul meg (Freud 1958 alapján Lajos Péter, 2011).

Klaniczay Sára a szeparáció és agresszió ok-okozati felfogást tartja a dadogás legfőbb okának. Úgy véli, hogy a dadogás kialakulása és az anya-gyermek korai szeparációja egyértelműen összefüggésbe hozható. Felmérései alapján ugyanis 80 eset közül 39 esetben előzte meg a dadogást az édesanyától való tartós távollét. Elméletének lényege, hogy amennyiben a fizikai megkapaszkodást nem tudja felváltani egy jó minőségű verbális megkapaszkodás, frusztrációt okoz a gyermekben, a válaszreakció pedig a dadogás lesz. (Klaniczay, 2010).

A dadogás okát konstitúcióként is megnevezhetjük, ugyanis vizsgálatok kiindulópontján a dadogók családjában gyakoribbak a görcsös megbetegedések, mint például az epilepszia, vagy a migrén. Ezek a betegségek a dadogással megegyező örökletes módon alakulnak ki, rokonságban állnak egymással és maguk a dadogók is gyakran szenvednek az imént említett betegségekben (Szondi, 1932 alapján Lajos, 2009).

A dadogás kialakulásának egy másik oka lehet az előre feltételezett nehézség. Ilyen esetben az előre feltételezett nehézségből kifolyólag kezd el valóban dadogni az illető, azaz a dadogás hibás önszuggeszcióként jelenik meg. Az egyén próbál mindent megtenni a dadogás elkerülésének érdekében, ám tulajdonképpen pontosan ez eredményezi nála a problémát (Lajos, 2009).

Léteznek olyan gyermekek, akik alapvetően gyengébb beszédképességekkel rendelkeznek, hajlamosabbak a beszéd nyelvi területének nehézségeire. Az ő esetükben egy váratlan negatív élmény is elegendő a dadogás kialakulásához. Ezek alapismeretén a dadogás örökletesnek is tekinthető, magában a személyiségben gyökerezhet hajlamként. A hajlam, azaz disfémia egymagában nem eredményez dadogást, hanem valószínűsíthetően a környezeti hatások, az örökletesség és a hajlam együttesen felelős érte (Bluemel, 1933 alapján Lajos, 2009).

A dadogás egy másik oka lehet a beszéd túl korai életszakaszban történő erőltetése, a beszédfejlődés siettetése.

A szülők egy másik hibájaként róható fel a gyermekkel szemben állított túlzott elvárások. Gyakran a diagnózis nem is a gyermek szájában keletkezik, hanem a perfekcionista szülő fülében.

A gátláskör elmélet alapján beszélhetünk a dadogás negatív élmény okozta kialakulásáról. Ebben az esetben a problémával kapcsolatos sok negatív élmény bizonyos idő után tudatosul, majd elmélyül. Az egyént minden egyes kommunikációs szituációban félelem tölti majd el, ez pedig légzés, hang és beszédgátlásként érzékelhető. A gátlás egy körfolyamatot indít el, hiszen az illető újra és újra negatív élménnyel szembesül (Fernau-Horn, 1973 alapján Mérei és Vinczéné, 1996).

Hosszú lefolyású betegségek (gyakran fertőző vagy hormonális eredetű) is felelősek lehetnek a dadogás kialakulásáért. Ezzel együtt járhatnak olyan lelki traumák is, melyek szintén ezt a kórképet eredményezik, hiszen a tartós kórházi lét, vagy a családtól való távolmaradás mind óriási negatív hatással lehet az egyénre (Vinczéné, 2022).

Utolsó pontként említeném az utánzást, mint dadogást kiváltó egyéb okot. A kisgyermekek köztudottan gyakran utánózzák egymást, vagy ismételnék szótöveket, teljese szavakat, mely egy idő után szokássá is alakulhat. A környezet minden esetben fontos és meghatározó egy gyermek fejlődését illetően, így van ez a beszédfejlődés kapcsán is (Vinczéné, 2002).

2.1.3. A dadogás típusai

A dadogás rendszerezését tekintve beszélhetünk élettani, klónusos, tónusos, klonotónusos, hadarásos, dysarthriás, valamint hisztériás dadogásról (Csabay és mtsai, 2004).

Lajos szerint a dadogás esetében nem ragaszkodhatunk egyetlen féle felosztáshoz. Lehetséges két nagy, vagy több kisebb csoport kialakítása is. A típusok meghatározásához tüneti, etiológiai, illetve megjelenési mód és idő alapú szempontok figyelembevétele is ajánlott. Ennek a legfőbb lényege, hogy ne kizárólag egy tényezőre fókuszáljunk, hiszen a dadogást magát is egyidejűleg több háttér befolyásolja (Lajos, 2009).

Amennyiben a dadogás tünete alapján vizsgálódunk, a görcs fajtájának alapján három különböző fajtát különíthetünk el (Lajos, 2009).

Klónusos dadogás esetében egy hang, szótag, vagy szó ismétléséről beszélünk, általában a szó legelején (Lajos, 2009).

A tónusos dadogásnál ellenben a legjellemzőbb tünet a nagyon nehéz beszédindítás. Az egyén szinte egyáltalán nem tudja elkezdni a beszédet, nehezebbre esik mondandójának megkezdése (Lajos, 2009).

Tonoklónusos dadogás tekintetében a klónusos és a tónusos dadogás ötvözetéről van szó, amikor is a két görcestípus együttesen, vagy egymást váltva, váltakozva jelenik meg (Lajos, 2009).

2.1.4. A dadogás kezelése

A dadogás kezelésének kompetenciáját tekintve elsősorban a logopédus kap szerepet, de speciális dadogóknál a pszichológusnak és az orvosnak is csatlakoznia kell teammunka keretein belül. Bizonyos esetekben nem maga a tünet, a dadogás, hanem a dadogást kiváltó ok (organikus, pszichés) és a választott kezelési mód (pedagógiai terápia, pszichoterápia, gyógyszeres kezelés) határozza meg a kompetenciát. A legideálisabb, ha a diagnosztikai és a terápiás munkában mindhárom említett szakterület képviselője egyaránt kiveszi a részét (Csabay és mtsai, 2004).

Terápiájának legfőbb célja, hogy a logopédus szakember a dadogással küzdő pszichikai életére, valamint értelmi tevékenységére egyformán ható, tervszerű munkával és logopédiai módszerekkel a lehetőségeihez mérten alakítsa ki és rögzítse a folyamatos beszédet, az egyéni sajátosságoknak megfelelő beszédtempót és ritmust. Továbbá, a terápia eredményezze a kommunikációs zavar és az esetlegesen megjelenő másodlagos tünetek megszűnését is (Csabay és mtsai, 2004).

A dadogásterápia tartalma minden esetben a páciens életkorától, személyiségétől és egyéni állapotától függ. A fejlesztés első lépése, a feltárható okok, előzmények kiderítése. A terápia megkezdésekor a logopédus kiépíti, majd az egész terápiás folyamat során megtatja együttműködését a különböző szakemberekkel (Csabay és mtsai, 2004).

Kiemelten fontos az egyéni terápia megtervezése. A fejlesztés során elengedhetetlen a test, azon belül elsősorban a beszédszervek izomzatának lazítása, a laza izomműködés megteremtése. A beszéd automatizált elemeinek technikai fejlesztése és javítása, továbbá a beszédszervi mozgások, légzés és hangadás koordinációjának kialakítása mind a dadogók terápiás

foglalkozásának egy-egy alapvető mozzanata. A logopédus feladatai közé sorolható továbbá, a tökéletesebb kommunikációt eredményező beszédhez szükséges motivációk kibontakoztatása, illetve az önismeret és önértékelés fejlesztése is (Csabay és mtsai, 2004).

2.1.6. A dadogók énképe

Sulyomi-Schullmann Adolf már régen megállapította, hogy a dadogók teljes egyéniségét, személyiségét kell kezelni. A beszédfolyamatosságban megmutatkozó zavar a teljes jellemet befolyásolja, ebből adódóan pedig nem választható el az illető személyiségétől, hiszen annak több megnyilvánulásában is jelen van. (Lajos, 1995).

A dadogás szóbeli elakadások mellett egyéb pszichés folyamatokkal is kiegészül, melyek gátolhatják a fogyatékos illetőt személyes kapcsolataiban. A beszéddel szorosan összefüggő negatív tapasztalatok és kellemetlen élmények a beszédfélelem kialakulásához vezethetnek. Ezzel magyarázható, ha a dadogó nehezebben, vagy egyáltalán nem kezdeményez beszélgetést. A beszédproblémával élő személy fél a beszédhelyzetektől, ennek következtében kerüli őket, szükség esetén halkán, tömondatokban válaszol. A már korábban említett logofóbia szituációkkal, személyekkel, helyszínekkel egészülhet ki (Lajos, 2016).

Turnbaugh, Guitar, Houghman, Woods és Williams úgy gondolják, hogy a társadalom túlnyomó része - beleértve a logopédusokat és iskolai tanárokat is - sztereotípiákkal rendelkezik a dadogó egyénnel szemben, mely negatívan gyakorol hatást a dadogók énképére. Guitar kimondja, hogy a hallgatói reakciók jelentősen befolyásolják a dadogók beszédprodukciónak. Viselkedésük a beszéd előrehaladtával folytonosan feszültebb, bizonytalanabb és félelemmel telinek bizonyul (Guitar, 2006).

3. A fogyatékoság kérdésköre

3.1. A fogyatékosághoz való társadalmi viszonyulás

Történelmünk során adott korok, kultúrák különbözőképpen reagáltak a fogyatékoság kérdésére. Kijelenthetjük, hogy fogyatékoság problémaköre tulajdonképpen az emberiséggel egyidős, hiszen mindig is léteztek atipikusan fejlődő egyének, a 20. századtól azonban globális problémaként tekinthetünk rá. Ennek miéértjeként megemlíthető, hogy korábban a fogyatékos emberek relatíve korán elhaláloztak a fejletlen orvoslásból kifolyólag.

A fogyatékoság akármelyik formáját birtokló személy a társadalmi együttélés nézőpontját tekintve nem kizárólag magára a fogyatékoságot megélő illetőre, hanem környezetére is

jelentős terhet ró. (Kálmán-Könczei 2002 alapján Koller, 2021). Ebből kifolyólag a fogyatékoság egyben társadalmi diszfunkcióként is említhető, mely az *orvosi modell* kiindulópontja. Ez a nézőpont az egyik legrégebbi nézőpontja annak a kérdéskörnek, hogy miként viszonyul a társadalom az atipikusan fejlődő emberekhez. Ezt az aspektust vizsgálva, a fogyatékoság egy olyan egyéni szellemi/testi tulajdonság, ami további társadalmi következményeket is eredményez, valamint konkretizálva az egyén társadalomban betöltött helyét határozza meg (Koller, 2021).

Az orvosi modell mellett érdemes egy további nézőpontot is megemlíteni, ugyanis a korábban taglaltak felváltására számos törekvés kapott hangsúlyt az utóbbi évtizedekben. Az újonnan megjelent *társadalmi modell* például teljesen más felfogást vall a fogyatékos és ép emberek kapcsolatrendszeréről (Terzi 2004 alapján Koller, 2021). Meghatározása abban rejlik, hogy törekszik a társadalom tagjai felől érkező negatív szemléletmód megváltoztatására az ezzel okozott akadályokra történő figyelem felhívásával (Koller, 2021).

Az *emberi változat modell* a *társadalmi modell* egy másik ága, mely szerint a fogyatékos embereket ért legtöbb hátrány nem szándékos kirekesztésből adódik, hanem abból, hogy fizikai és társadalmi környezetükkel eltérnek tulajdonságaik (Koller, 2021).

Fontosnak tartom megemlíteni a tényt, miszerint az 1978. évben megjelent Magyar szinonimaszótár alapján a dadogókkal kapcsolatban rendelkezünk a legkevesebb szinonimával, szám szerint egyetlen darabbal. Ennek ellenére a vak emberekre hat, siketekre nyolc, az értelmi fogyatékos személyekre pedig harmincegy szinonimát ismer a magyar nyelv. Az utóbbi kategóriában olvasható szavak többsége gúnyos, lenéző stílust képvisel (Bass-Torda, 1988).

A leszakadásra hajlamos rétegek társadalmi integrációja azon is múlik, hogy hogyan alakul motiváltságuk, aspirációjuk, a humán erőforrás-fejlesztésbe való személyes beruházási hajlandóságuk. Ezeket a közvetlen oktatási feltételek és a munkaerő-piaci kilátások mellett az egészségügyi ellátás, a szociális biztonság és számos más tényező is befolyásolja, amely így a képzési-felzárkóztatási folyamat tágabb környezeteként is értelmezhető, és amelyekre egyidejű figyelmet kell fordítani (Mártoni és Tordai, 2009).

Magyarország tekintélyes hagyományokkal rendelkezik a gyógypedagógiai oktatással kapcsolatban, a fizikai és információs akadálymentesítés pedig az elmúlt évtizedben folyamatosan erőteljesebb hangsúlyt kap a közéletben. Ma már a védett foglalkoztatás lehetőségei sem idegenek hazánkban. Az ellátórendszer mindezek alapján messze túlmutat a szűk értelemben vett szociális szolgáltatások körén. Ez tulajdonképpen az élet összes területét

felölelő összetett támogató rendszer működtetését fejezi ki. A komplexitást érintő igény az Országos Fogyatékosügyi Program célkitűzései között is megjelenik (Bass, Deákné, Györi és Szauer, 2009)

A társadalmi kirekesztettség kialakulásában jelentős szerepet játszik, hogy az adott közösség milyen szintű toleranciát képes mutatni a mássággal kapcsolatban, milyen jellegű beállítódásokkal rendelkezik, illetve vannak-e előítéletei a közösség fogyatékos tagjai felé. A fogyatékossgal élő embereknek valamennyi korban és kultúrában keményen meg kellett küzdeniük környezetük szorongó, gúnyolódó, elzárkózó magatartásával. Magyarországon – habár ilyenfajta összehasonlító nemzetközi tanulmány nem készült – többnyire mindenfajta mássággal szemben intenzív ellenállás érzékelhető. Az előítéletek csillapításában a média jelentős szereppel bír, ugyanis a társadalom zöme minimális valódi mindennapi tapasztalattal rendelkezik csak a fogyatékossgokról. Ebből adódóan beállítódásukat számottevően formálhatja, ha egy műsor keretein belül kerülhetnek kapcsolatba fogyatékos szereplővel, mely által megtapasztalhatják, miként érez, viselkedik és gondolkodik egy atipikusan fejlődő ember (Bass és mtsai, 2009).

3.2. A fogyatékossg megítélése napjainkban

A sztereotípiák kifejezés Fiske (2006) és Korpics (2011) alapján a következőt jelenti: „leegyszerűsített mentális kép, amely azt ábrázolja, hogy a különböző csoportok tagjai hogyan néznek ki, és mivel foglalkoznak. A fogalom jelenlegi használata túlmutat ezen a jelentésen. A sztereotípiák a sémák egy bizonyos fajtája, olyan kognitív struktúra, mely tartalmazza egy csoport tulajdonságait, a tulajdonságok közötti kapcsolatokat, továbbá ezek okairól szóló vélekedéseket. A sztereotipizálás olyan kognitív torzítás, amikor az észlelő oly módon kezeli a másik személyt, mint egy társas kategória bárkivel felcserélhető tagját, az egyént a csoport tökéletes reprezentációjának tekinti” (Fiske, 2006 és Korpics, 2011 alapján Tóthné, 2018. 110 p.).

A Magyarországon jelenleg a fogyatékos személyekre vonatkozó, törvényileg meghatározott definíció az alábbi: „Fogyatékossgal élő minden olyan személy, aki hosszan tartó fizikai, értelmi, szellemi vagy érzékszervi károsodással él, amely számos akadállyal együtt korlátozhatja az adott személy teljes, hatékony és másokkal egyenlő társadalmi szerepvállalását” (1998/XXVI. törvény).

A fogyatékossg modern értelmezése alapján nem a kóroktani „betegség” nézőpontú megközelítés rejlik a fogyatékossg meghatározásának hátterében, hanem a következmény,

azaz, hogy a készségek redukálódása milyen szinten akadályozza az ember hétköznapi életét (Bass és mtsai, 2009).

Magyarországon, az utolsó (2011. évi) népszámlálási adatok alapján 457 ezer fő élt valamilyen fogyatékossgal, mely a népesség 4,6 százalékát tette ki (KSH, 2013).

Bánfalvy úgy gondolja, hogy a fogyatékossg nem kizárólag egy tény, hanem egyben viszony és érték is, mely pedig a társadalomból eredeztethető. Ezáltal az adott személy megítélése nem kizárólag fogyatékossga alapján dől el, hanem annak következményei révén is (Bánfalvy, 1997).

A fogyatékossg besorolását és elnevezését mind maga, a társadalmi környezet idézi elő. Kirekesztettségük gyakran abból ered, hogy a mai modern korban nincsenek megfelelő alternatívák a társadalom különböző elemeire, melyek a fogyatékossggal élők igényeinek fontosak lennének. Ebből adódóan nem meglepő, hogy a társadalomból történő kirekesztettség jelenik meg problémaként. Emellett azonban megemlítendő, hogy az atipikusan fejlődő személyek általánosságban előszeretettel választják inkább a saját csoportjukon belüli életet. Mindezek alapján egyértelműsíthető, hogy a fogyatékos emberek életét leginkább a kizártsággal, kirekesztettséggel jellemezhetjük. Gyakori eset, hogy egy fogyatékossggal élő életének domináns problémája, hogy a komplex totális társadalmi integrálódás nem képes létrejönni (Bánfalvy, 1997).

A fogyatékossg amellett, hogy tény és állapot, egyidejűleg sajátos társadalmi viszony is. Fogyatékos embernek lenni nem csak a fogyatékosok társadalmához való tartozást jelenti, hanem ezáltal az ép emberek világához történő oda nem tartozást ugyancsak. Az atipikusan fejlődők élethelyzetét, illetve társadalmi integrálódási potenciálját legfőképp az utóbbi határozza meg; az, hogy környezetével milyen viszonyt ápol (Bánfalvy, 2006).

Szakemberek dadogókkal folytatott beszélgetések, illetve anamnézisek által gyakran kapnak olyanféle adatokat, miszerint a dadogó személyeket mások kirekesztenek, csúfolódás tárgyává válnak, valamint a társadalom teljes értékű tagjának sem érzik magukat (Tóthné, 2018).

Vékássy a dadogó emberek társadalmi megítélésének kutatása során azon kérdésekre kereste a választ, hogy az emberek miként viszonyulnak dadogó társaikhoz, továbbá milyen tudással rendelkeznek a dadogás témakörét illetően. A vizsgálat befejeztével arra a konklúzióra jutott, hogy a dadogó személyek a szakemberekkel folytatott feltáró beszélgetések alkalmával a

mindennapi életüket negatívan befolyásoló, személyüket is megkülönböztető történetekről is szót ejtettek (Vékássy alapján Tóthné, 2018).

„A dadogók a világtól kisebb-nagyobb mértékben tartósan szenvednek. Az emberek a hibásan működő gondolati sémákat használják a dadogó emberekkel való kapcsolataikban – amivel csökkenthetik a kezelés tartósságát, hiszen a környezet nem az egyenlőséget hangsúlyozza, hanem a különözöséget” (Vékássy alapján Tóthné, 2018. 110 p.).

A fogyatékosággal élők hosszú ideig láthatatlan lakosai voltak hazánkban, ennek okán pedig számtalan sztereotípiát terjedt el és rögzült velük kapcsolatban. Az előítéletek semlegesítésében és az atipikus személyek bemutatásában a médiának, a fogyatékos személyek érdekvédelmi szervezeteinek, valamint a számukra szolgáltatást nyújtó civil szervezeteknek van elsődleges szerepe (Bass és mtsai, 2009).

4. Kutatás

4.1. A kutatás célja

Primer kutatásom elsődleges céljaként szerepel, hogy felmérjem, miként vélekedik a magyar lakosság megkérdezett része a beszéd fogyatékosággal élő, dadogó személyekkel kapcsolatban. Egy anonim kérdőív segítségével, demográfiai adatok és a dadogás megítélésére vonatkozó kérdésekkel mérem fel elsősorban az általános véleményt. Meg szeretném tudni, hogy a kitöltő személyek milyen szintű tudással rendelkeznek a dadogással kapcsolatban, ezek birtokában pedig miként döntenének, viselkednének egyes szituációkban (munkaügy, párkapcsolat). Emellett szeretném kideríteni, hogy a dadogással küzdő emberek részesülnek-e bármilyen hátrányban, megkülönböztetésben beszédproblémájuk miatt, ha pedig igen, milyen aspektusokban.

4.2. Kutatási kérdések, hipotézisek

Kutatásom legfőbb célja, hogy a következő kérdésekre választ leljek: Miként vélekedik és milyen attitűddel viszonyul egy ép személy dadogó társához? Egyenlő esélyekkel indul a dadogással rendelkező ember társaival szemben? Vajon valódi elfogadást tanúsít a magyar közösség egy dadogó felé, vagy csak a moralitástól vezérelve formál a kívüllág felé szolidaritást?

Kutatásomhoz az alábbi hipotéziseket állítom:

1. Feltételezem, hogy egy laikus ember kevésbé tudja elképzelni a dadogó személyt vezető pozícióban, mint egy pedagógiai végzettséggel rendelkező ember.
2. Felvetésem szerint párválasztás során a férfiak kevésbé elfogadóak egy dadogó személlyel, mint a nők.
3. A válaszadók iskolázottsága alapján azt feltételezem, hogy a magasabb iskolai végzettséggel rendelkező személyek (felsőoktatás és mesterképzés) kevésbé mutatnak elfogadást dadogók iránt párválasztás és vezető pozíció betöltése esetében, mint a főiskolát/egyetemet nem végzett személyek.
4. Felvetésem szerint a közösségi médiában szocializálódott mai fiatal generáció (35 év alatti korosztály) úgy véli, hogy egy dadogással küzdő személynek kizárólag a beszédprodukciónak során vannak nehézségei.

4.3 A kutatás módszerei, eszközei

Kutatásom túlnyomó részét egy anonim kérdőívre alapoztam. Ennek elkészítésének nulladik lépéseként a témához kapcsolódó releváns szakirodalmakat böngésztem át újra, illetve már létező kérdőívek elemzésével töltöttem el időt. A kérdőív kivitelezését Google Űrlapok segítségével valósítottam meg, ugyanis az egyik legegyszerűbben kitölthető és megosztható lehetőségnek találok (1. számú melléklet). Folyamatos online elérést biztosít, könnyű átláthatósággal rendelkezik, továbbá részletesen elemezhetők a benne rögzített válaszok.

A kérdőív felépítését tekintve többségében zárt kérdésekből állítottam össze, két nyitott kérdéssel kiegészítve. Emellett egy numerikus skálából álló kérdést is elhelyeztem benne, mely esetében a kitöltő személyes prioritása szerint rendezhette sorba a válaszokat.

A kitöltés teljesen anonim módon zajlott, e-mail címek összegyűjtése nélkül. A kérdőív megosztására a Facebook közösségimédia felületet használtam elsősorban, hiszen napjainkban ez a leginkább gyors és effektív kommunikációs csatorna. Ezen a platformon keresztül lehetőségem volt a saját profilomon történő megosztás mellett ismerősöknek, csoportoknak továbbítani, mindezek mellett pedig bárki tovább is oszthatta.

A kérdőív elkészítése és szerkesztése körülbelül 3-4 napot vett igénybe, így a végső verziót március 9-én tettem közzé. Ezzel egyidejűleg több ismerősöm is megosztotta, továbbá privát üzenetben is megkértem néhány barátot a kérdőív kitöltésére, akik további kitöltőket szereztek.

A kérdőívet március 27-én zártam le, mely időpontig 183 kitöltést rögzített a rendszer. A válaszokat Excel-táblázat segítségével elemeztem, valamint kimutatásokat készítettem, hogy minél pontosabb eredményeket kaphassak.

4.4 Minta

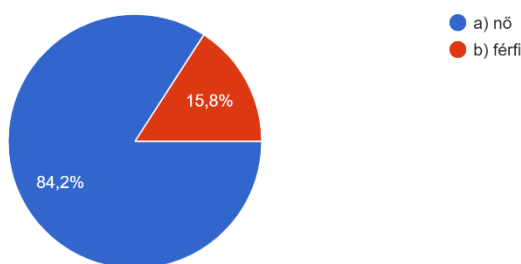
Kérdőívemet nem szerettem volna egy konkrét célcsoportra redukálni, hiszen a fogyatékoság - aktuális esetben a beszéd fogyatékoság - a teljes társadalmat érintő téma. Véleményem szerint a dadogás jelenségével szinte minden ember találkozott már élete során legalább egyszer valamilyen formában, ebből adódóan pedig sajátos megítéléssel is rendelkezik róla. Ennek okán a kitöltésre bármely életkorú, nemű és végzettségű személynek lehetősége volt, sőt, kifejezetten törekedtem rá, hogy változatos legyen a kitöltők palettája.

A kérdőív lezárása után megállapítható volt, hogy összesen 183 ember válaszolta meg a kérdéseimet, melyből 154 nő nemű és 29 férfi nemű kitöltő volt.

4.5 Eredmények

Kutatásom a következő kutatási kérdésekre segít választ adni: Miként vélekedik és milyen attitűddel viszonyul egy ép személy dadogó társához? Egyenlő esélyekkel indul a dadogással rendelkező ember társaival szemben? Vajon valódi elfogadást tanúsít a magyar közösség egy dadogó felé, vagy csak a moralitástól vezérelve formál a külvilág felé szolidaritást?

A 183 fős mintám 84,2 %-a, azaz 154 fő nő nemű, 15,8%-a, 29 fő pedig férfi volt (1. ábra).

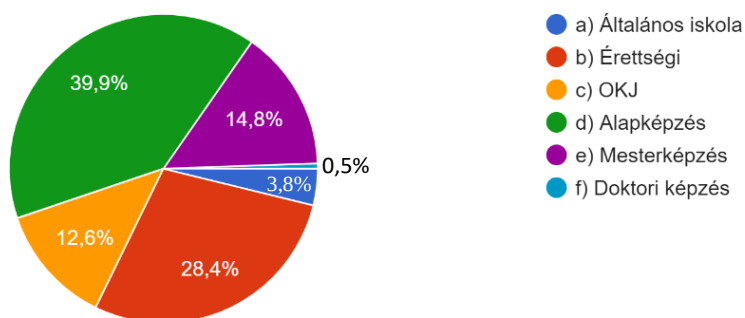

1. ábra: Kitöltők neme $n=183$ (saját szerkesztés)

Az életkorra beérkezett válaszokat decimális osztással kategorizáltam, mert úgy gondolom, hogy az egy korosztályon belüli kitöltők hasonló élethelyzetben lehetnek, ezáltal pedig hasonló véleményekkel is rendelkezhetnek. A korosztály szerinti megoszlásról elmondható, hogy a

skála ennél szélesebb szinte már nem is lehetne, ugyanis 12 éves kortól 81 éves korig majdnem az összes életév megtalálható a válaszok között. A legtöbb kitöltés 35-44 év közöttiek köréből érkezett, mely 43 válaszadást jelent a maga 23,4%-ával. Ezt követően a 25-34 éves korosztály által született több kitöltés, akik 41 alkalommal rögzítettek válaszokat. A 45-54 év közötti kitöltők száma 40-en állt meg, 18-24 év között pedig már 29-re csökkent ez a szám. Az 55-64 évesek 21-en töltötték ki a kérdőívet, a 65 év feletti kitöltők pedig szám szerint 6-an voltak. Ez a szám csekélyisége úgy gondolom abból fakad, hogy a nyugdíjas korosztály nem igazán van jelen a digitális technológia világában, ezért nem ért el hozzájuk a kérdőívem. Náluk is kevesebb 18 év alatti sikerült kitöltésre bírni, ugyanis ebből a korosztályból csupán 3 személy rögzítette válaszait a kérdőívben. Véleményem szerint ez abból adódik, hogy az egészen fiatal korosztály élettapasztalat hiányában még nem feltétlenül találkozott a dadogás problémájával, vagy kevésbé érez egyéni motivációt egy kérdőív kitöltésére.

Az alábbi diagrammot elemezve megállapítható, hogy iskolai végzettség alapján a kitöltők több mint fele felsőfokú végzettséggel rendelkezik vagy felsőoktatásban tanul (2. ábra). 73 fő egyetemi alapképzésen szerzett diplomát, míg 32 fő jelenleg is felsőoktatási képzésben vesz részt. 14 személy mesterképzésen, 1 pedig doktori képzésen folytatta tanulmányait. Közülük a legtöbben pedagógiai, jogtudományi, gazdaságtudományi, műszaki és informatikai, valamint bölcsész- és társadalomtudományi szakirányon végzik vagy végezték tanulmányaikat. A kitöltők 28,4%-a (52 fő) eljutott az érettségi abszolválásáig, 12,6%-a (23 fő) pedig OKJ képzésen tanult tovább. Az iskolai végzettség kategóriájában legkevesebben az általános iskolai végzettséggel rendelkezők vannak, számszerűsítve 7 fő.

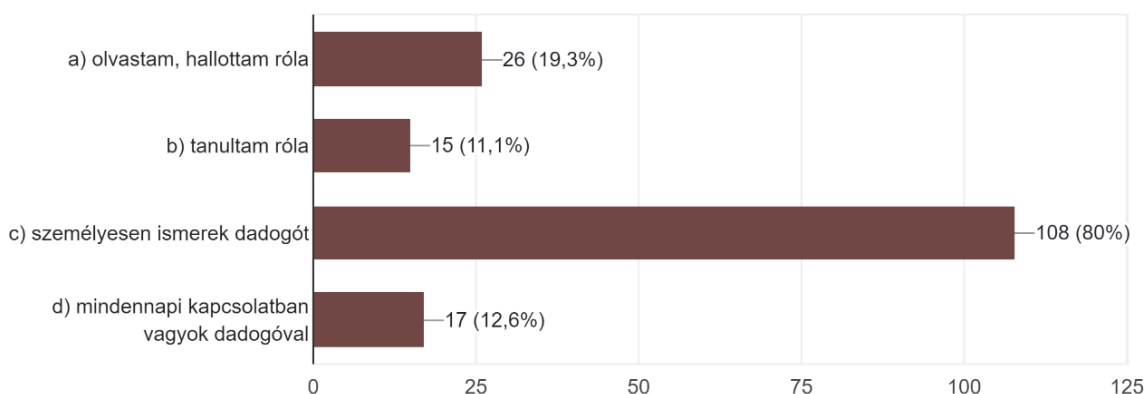

2. ábra: Kitöltők legmagasabb iskolai végzettsége $n=183$ (saját szerkesztés)

A válaszadók szakmája/munkaköre egy nagyon színes skálát képez. Számos pedagógus (gyógypedagógus, óvodapedagógus, tanító, tanár), közgazdász, irodai dolgozó, szőlész-borász,

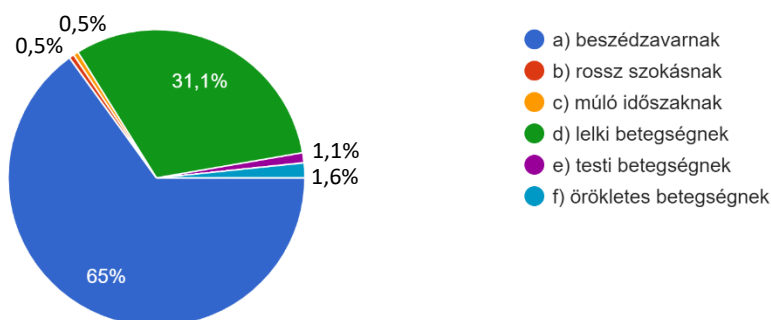
kereskedelemben és vendéglátásban tevékenykedő személy töltötte ki a kérdőívet. Emellett virágkötő, szakács, cukrász, orvos, mentőtiszt, szoftverfejlesztő, de még színművész is fellelhető a listán. Néhány válasz továbbá arra vonatkozott, hogy gyermeket nevel, vagy egy családtagot ápol az illető, ezáltal jelen pillanatban nem dolgozik.

A következő kérdések a válaszadók dadogással kapcsolatos tapasztalataira és ismereteire irányultak. A kitöltők 66,1%-ának, azaz 121 főnek volt már élete során valamilyen tapasztalata a dadogással összefüggően (3. ábra). Többen olvastak, hallottak, tanultak a dadogásról, vagy állnak mindennapi kapcsolatban dadogóval, viszont túlnyomó többségük személyes ismeretség által szerezte tapasztalatait a témáról.

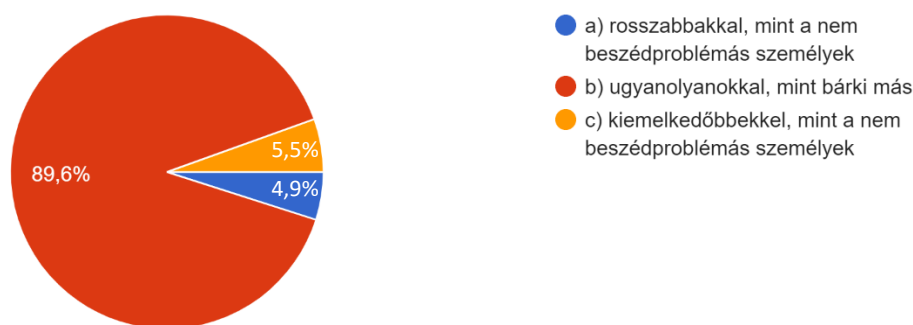
3. ábra: Kitöltők dadogásról szerzett tapasztalatainak forrása $n=135$ (saját szerkesztés)

119 ember nyilatkozott úgy, hogy a dadogás beszédzavar, 57 ember pedig azt válaszolta, hogy lelki betegségnek véli (4. ábra). Egy-egy kitöltő rossz szokásnak, múltó időszaknak, 2 személy testi betegségnek, 3 pedig örökletes betegséggént tekint a dadogásra.

4. ábra: Dadogás meghatározása a kitöltők által $n=183$ (saját szerkesztés)

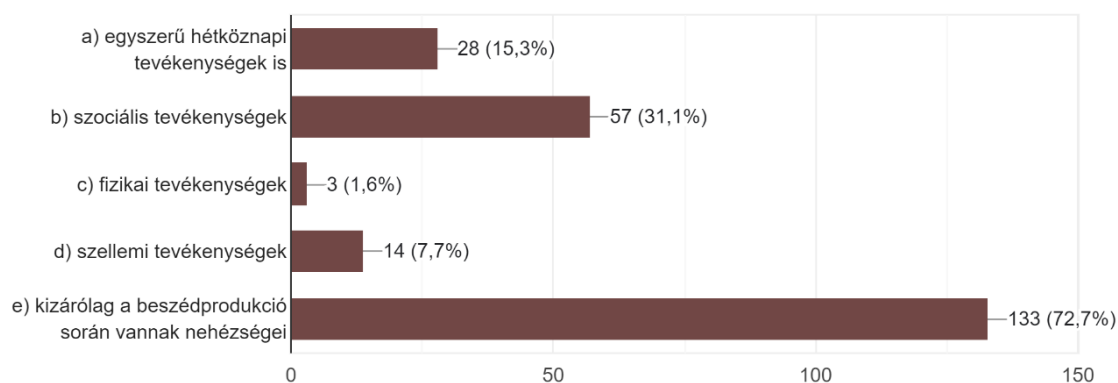
A kitöltők több mint háromnegyede, számszerűsítve 164 fő gondolja úgy, hogy a dadogók ugyanolyan kognitív képességekkel rendelkeznek, mint bárki más (5. ábra). 10 ember azt válaszolta, hogy a dadogók kiemelkedőbb értelmi képességekkel rendelkeznek, 9 fő szerint pedig rosszabbakkal, mint a nem beszédproblémás társaik.

5. ábra: Dadogók kognitív képességeinek megítélése $n=183$ (saját szerkesztés)

Felmérésem során kíváncsi voltam, hogy a közvélemény szerint kihez kellene egy dadogó embernek fordulnia segítségért. A válaszadások alapján a legtöbben – 153 fő – úgy gondolják, hogy elsősorban logopédushoz kell a beszédproblémával fordulni. Emellett 77 ember vélekedik akképpen, hogy pszichológus felkeresése is megoldást jelenthet. A kitöltők 8,7%-a (16 fő) orvosi segítségnyújtást javasol, 7,7%-a (14 fő) a dadogó szüleit gondolja a probléma megoldóinak, 2,2% (4 fő) szerint pedig a dadogónak egyedül, saját magának kell a problémáját megoldania. Néhány egyénileg megfogalmazott választ is kaptam a kérdésre, melyek az alábbiak: „Egyik sem segít, mindegyiket próbáltam már.”, „Komplex terápia (szorongás oldás).”, „Alternatív technikák, terapeuták.”.

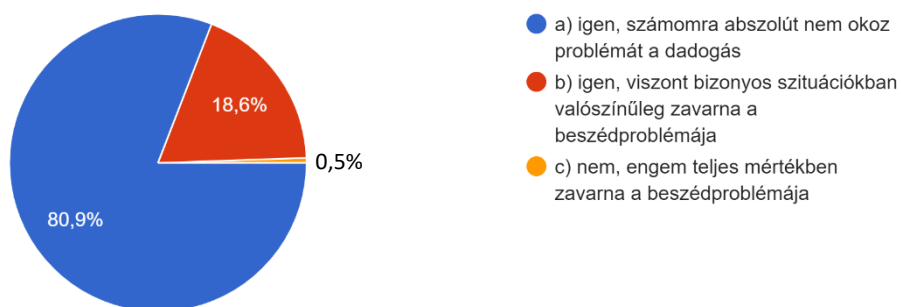
A következő kérdésben a dadogók különböző tevékenységeinek meggátoltságának megítélését vártam a kitöltőktől, ahol egyszerre több választ is megjelölhettek (6. ábra). Túlnyomórészt, 133 ember szerint egy dadogónak kizárólag a beszédprodukció során vannak nehézségei, más tevékenység nem jelent neki problémát. 57 személy vélekedett oly módon, hogy a dadogás szociális tevékenységeknél is gondot okozhat, 27 ember szerint ugyanakkor az egyszerű hétköznapi tevékenységek is akadályt jelenthetnek. Mindemellett 14 fő a szellemi, 3 fő pedig a szociális tevékenységeket is problémásnak ítéli meg egy dadogó számára.

6. ábra: A dadogók különböző tevékenységeinek meggátoltságának megítélése $n=183$ (saját szerkesztés)

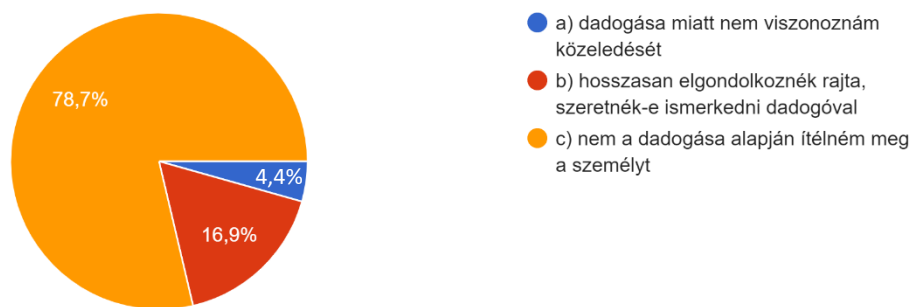
Ezt követően olyan kérdések következtek a kérdőívben, melyek a dadogók szociális integrációjának lehetőségeit igyekeztek felmérni. A válaszok legtöbbször abszolút pozitív, ugyanis a többség akár baráti, akár romantikus célzattal is szívesen ismerkedne dadogásban szenvedő illetővel.

148 fő számára abszolút nem jelentene problémát baráti ismerkedés tekintetében, ha a másik személy dadogna (7. ábra). Ennek ellenére 34 fő mégis úgy véli, hogy bizonyos szituációkban zavarná a beszédprobléma, 1 fő pedig teljes mértékben elzárkózna egy dadogó megismerésétől.

7. ábra: A dadogók baráti célzatú szocializációs lehetőségei $n=183$ (saját szerkesztés)

A romantikus irányú ismerkedést célzó kérdés hasonló eredményekkel zárult, ugyanis 144 személynek ilyen esetben sem okozna gondot a dadogás és nem a beszédproblémája alapján ítélné meg az embert (8. ábra). 31 ember hosszasan elgondolkodna rajta, hogy valójában szeretne-e dadogóval ismerkedni, 8 fő azonban nem viszonyozná a beszédproblémás személy közeledését.

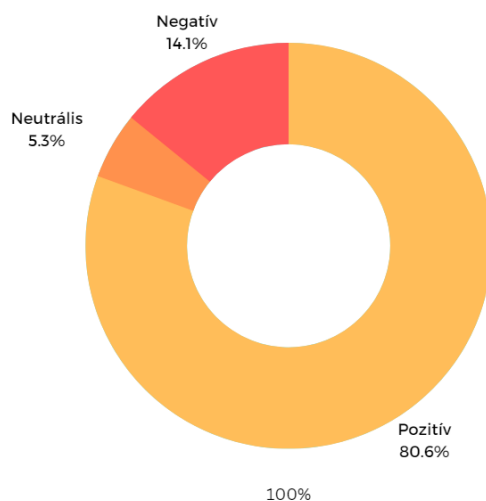

8. ábra: A dadogók párkapcsolatkeresési lehetőségei $n=183$ (saját szerkesztés)

Az előző kérdést egy nyitott kérdéssel egészítettem ki, mely során a kitöltőknek röviden kellett megindokolniuk korábbi válaszukat, ami a párkapcsolatkeresési témát érintette. A kérdésre összesen 183 válasz érkezett (2. és 3. számú mellékletek), azonban ezek között akadt néhány értékelhetetlen is, mely esetében a kitöltő csak át szeretne volna ugrani a kérdést, így ponttal, vagy iksszel reagált. Ebből kifolyólag az értékelhető válaszok száma 172-re csökkent, melyeket kategóriákba sorolva kezdtem elemezni (9. ábra).

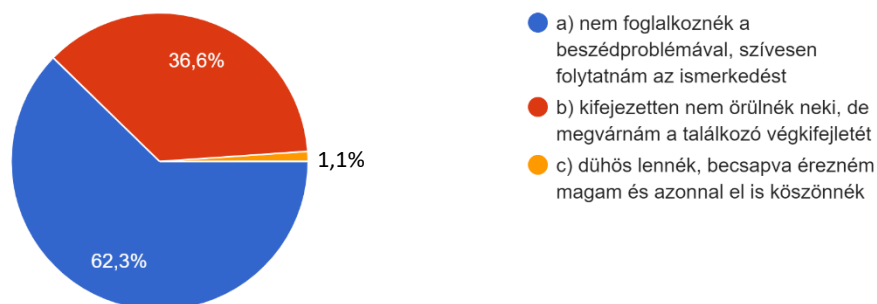
139 fő, azaz a kitöltők 80.6%-a abszolút pozitívnak vélhető indokkal támasztotta alá korábbi válaszával. Nagyon sok olyan megfogalmazás olvasható ezek között, melyek őszinte empátiát, elfogadást, szeretetet sugároznak; „A dadogás sokszor szerethető. A dadogó embernek nehezebb megjátszania magát és ettől őszintébbnek tűnik.”, „A személyisége, értékrendje, belső értékei fontosabbak számomra a beszédzavaránál.”, „Azért, mert dadog valaki, ugyan olyan értékes ember!”, „Ez miatt nem szabad el ítélni egy embert sem.”, „Mindenki más, mindenki egyenlő.”. A megkérdezettek 5,3%-át a neutrális csoportba soroltam, ugyanis válaszuk azt tükrözi, hogy alapvetően elfogadóak a dadogással kapcsolatban, viszont párválasztás esetében bizonyos kritériumok szerint mérlegelnének. Többen is jelezték, hogy a dadogás mértékétől tennék függővé az ismerkedést, ugyanis nagyfokú dadogás esetében már elgondolkoznának a partner alkalmasságán. A másik döntő indok a dadogás intervallumára vonatkozott, azaz hosszútávon valószínűsíthető, hogy zavarná őket a beszédprobléma léte. Egy olyan reakció is érkezett, miszerint alapvetően nem szívesen ismerkedne dadogó személlyel a válaszadó, viszont, ha aktuális párja kezdene el dadogni, abban az esetben nem jelentenek neki oly mértékű problémát az állapot. A kitöltők 14,1%-a válaszolt afféle módon, melyből egyértelműsíthető, hogy negatív módon vélekedik dadogókkal való randevúzásról. Elsődleges indokok között szerepel a türelem hiánya, többen is úgy érzik, hogy nem elég türelmesek egy

dadogó támogatásához, hosszú távon pedig idegesítőnek élnék meg a problémát, különösen konfliktushelyzetekben. Egy másik gyakran említett szempont a szociális megítélésre koncentrálódik, miszerint kellemetlennek élnék meg párjukkal a közösségekben esetlegesen felmerülő szituációkat, pillantásokat. Érkeztek olyan válaszok is, amelyek azt tanúsítják, hogy egy dadogó személyre kevésbé tudnak felnézni az ismerkedni vágyók, konfliktusforrásnak is tartják, egy férfi esetében pedig férfiasságából is veszít beszédproblémájából adódóan az illető. Mindezek mellett továbbá többen is megjegyezték, hogy igazság szerint segíteni és támogatni akarnák a dadogó új társat, viszont ez elképzelhető, hogy párjukat zavarná, egy idő után pedig a kapcsolatot is megbélyegeznék. Logopédusok által írt indoklások is megtalálhatóak voltak a negatív válaszokat tartalmazó csoportban, mely abból fakadhat, hogy a szakmabeliek úgy hiszik, segíteni akarásuk miatt nehezebb lenne egy egészséges, ideális ismerkedést folytatni.

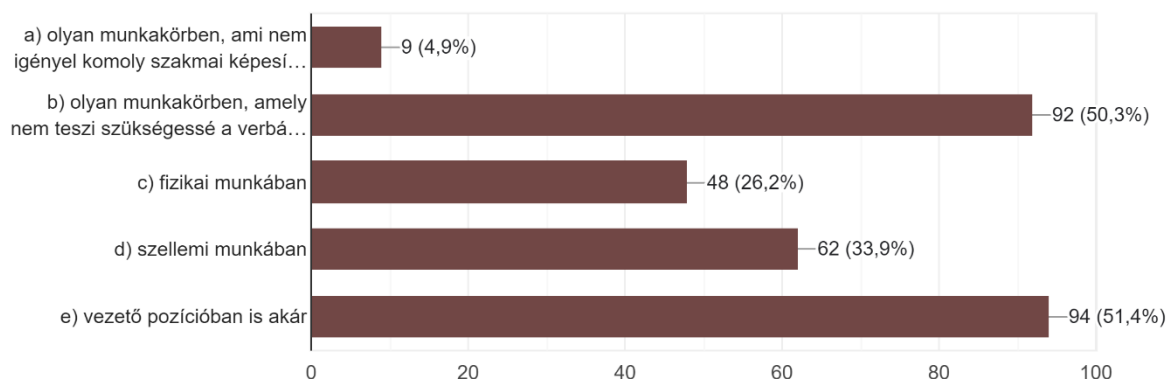
9. ábra: A kitöltők indoklása, miért, vagy miért nem ismerkednének szívesen romantikus célzattal egy dadogó személlyel (saját szerkesztés)

Az utolsó ismerkedést érintő kérdést az online térre szerettem volna koncentrálni, hiszen ez ma tulajdonképpen a legjellemzőbb ismerkedési mód (10. ábra). A kérdés arra irányult, hogy egy online ismerkedést követő első találkozó alkalmával, mennyire tartják fontosnak, hogy dadogás esetében előre tájékoztassa randipartnerét az illető saját beszédproblémájáról. A legtöbb válaszadó, 114 fő, itt is pozitívan gondolkodott és úgy véli, hogy nem foglalkozna a dadogással, szívesen folytatná így is az ismerkedést. 67 fő azonban kifejezetten nem örülne, hogy meglepetésként éri a beszédprobléma, ennek ellenére megvárná a randevú végkifejletét. 2 olyan válasz érkezett a kérdésre, miszerint teljes mértékben becsapva érezné magát az illető, dühös lenne és azonnal véget is vetne a találkozásnak.

10. ábra: Dadogásról történő tájékoztatás online ismerkedést követő első találkozó alkalmával $n=183$ (saját szerkesztés)

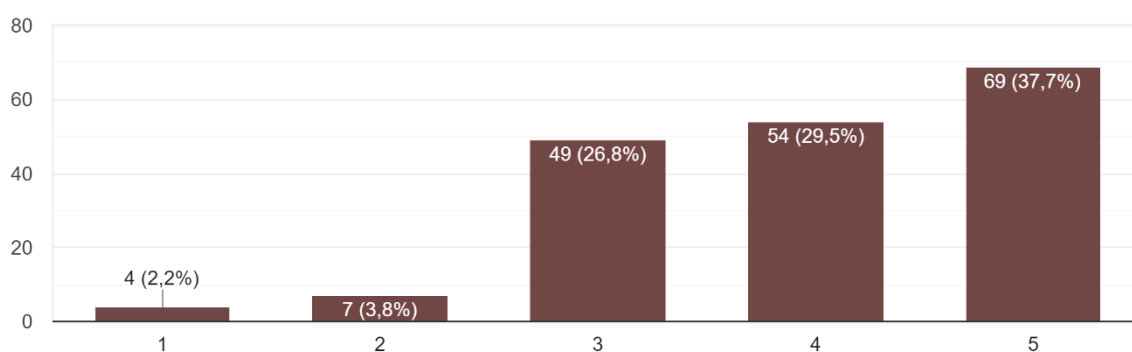
A következő kérdések a dadogók munkavállalói lehetőségeire irányultak. Első körben érdekelt, hogy a kitöltők milyen munkakörben képzelnek el egy dadogásban szenvedő embert. Többszörös választási lehetőséget adtam meg, a válaszok pedig végül nagyon megosztó véleményt tanúsítottak. A válaszadók többsége, egészen pontosan 94 fő akár vezető pozícióban is szívesen látna egy dadogót (11. ábra). Ehhez nagyon közeli eredményt ért el 92 fővel az a válasz, miszerint egy dadogással rendelkező személynek verbális kommunikációt nem igénylő munkakörben kellene elhelyezkednie. 62 fő inkább szellemi, 48 fő pedig fizikai munkát javasolna az adott személynek. További 9 fő válaszolt aszerint, hogy a dadogó társuknak olyan munkakörben kellene elhelyezkednie, mely nem igényel komoly szakmai képesítést.

11. ábra: A dadogók munkaköri elhelyezkedésének lehetőségei $n=183$ (saját szerkesztés)

A következő, numerikus skálából álló kérdés segítségével a dadogók vezető pozíciós lehetőségeit szerettem volna vizsgálni (12. ábra). A kitöltők 1 és 5 közötti számok közül választhattak, ahol az 1-es azt jelenti, hogy abszolút nem tartják alkalmasnak a dadogót vezető pozíció betöltésére, az 5-ös pedig azt, hogy teljes mértékben alkalmasak találják. A legtöbben (69 fő) úgy gondolták, hogy teljes mértékben alkalmas egy dadogással küzdő személy is vezető

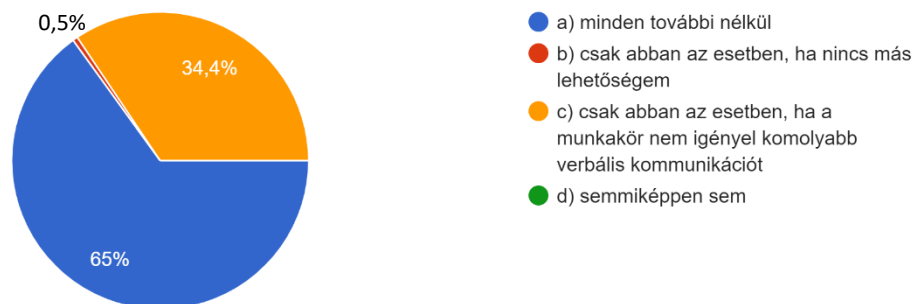
pozícióban történő elhelyezkedésre. 54 ember jelölte a 4-es számot, ami arra enged következtetni, hogy egy minimális kétellyel, de szívesen látnának egy beszédproblémás embert is vezetőként. 49 fő a középmezőnyben helyezte el a voksát, ami által úgy vélem, hogy bizonytalanul állnak a kérdéshez és nem szeretnék radikálisan állást foglalni benne, esetlegesen további személyes tapasztalatra lenne szükségük a döntéshozatalhoz. 7 személy kevésbé talál alkalmasnak vezető pozícióra egy dadogót, 4 fő pedig teljes mértékben alkalmatlannak gondolja őket a feladatra.

12. ábra: A dadogók vezetői pozícióra vélt alkalmassága $n=183$ (saját szerkesztés)

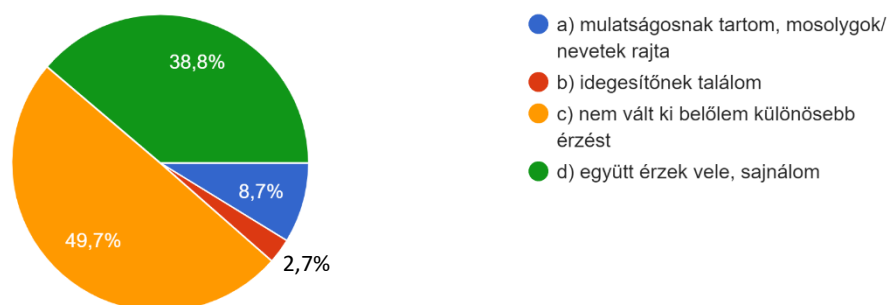
Az előző kérdéshez kapcsolódóan arra kértem a kitöltőket, hogy amennyiben az 1. és 2. lehetőségek közül jelöltek választ, indokolják meg röviden, hogy mi az oka annak, hogy alkalmatlannak találják a dadogókat vezető pozíció betöltésére. A legtöbb negatív kritika arra irányult, hogy a válaszadók szerint egy vezetőnek, magas beosztású dolgozónak elengedhetetlen a kiváló kommunikációs képesség, mely dadogás esetében nem lenne hiteles. Többen is úgy gondolják, hogy beszédproblémája miatt nem tudna elég magabiztosan dolgozni az illető, ez által pedig alkalmazottjai sem vennék kellően komolyan őt. (A pontos válaszok listáját a 2. számú mellékletben rögzítettem.)

Arra is kíváncsi voltam, hogy a kitöltők munkáltatóként személy szerint szívesen alkalmaznának-e dadogót (13. ábra). 119-en gondolják úgy, hogy minden további nélkül felvennének egy dadogással küzdő személyt dolgozni, 63 fő azonban csak olyan esetben foglalkoztatna dadogót, ha az adott munkakör nem igényel verbális kommunikációt. Egyetlen jelölés érkezett arra az opcióra, hogy az illető csak abban az esetben alkalmazna dadogót, ha más lehetősége már nem maradt. Olyan válasz nem érkezett a kérdésre, hogy semmilyen esetben sem alkalmaznának dadogó személyt.

13. ábra: A válaszadók munkáltatóként alkalmaznának-e dadogót $n=183$ (saját szerkesztés)

Az utolsó kérdés a dadogók filmvásznon, műsorban, vagy színházi előadásban történő megítélésére koncentrált (14. ábra). Az érdekelt elsősorban, hogy egy dadogó karakter milyen érzéseket vált ki a nézőkből. A legtöbb válasz (91) arra az opcióra érkezett, hogy különösebb érzést nem vált ki belőlük. 71 személyben együttérzést vált ki egy dadogó, 16 személy azonban mulatságosnak tartja a dadogó szereplőt és általában mosolyog, nevet rajta. 5 személy továbbá idegesítőnek tartja a dadogó karaktereket.

14. ábra: Milyen érzelmet vált ki a kitöltőkből egy dadogó karakter filmben, műsorban, színházi előadásban $n=183$ (saját szerkesztés)

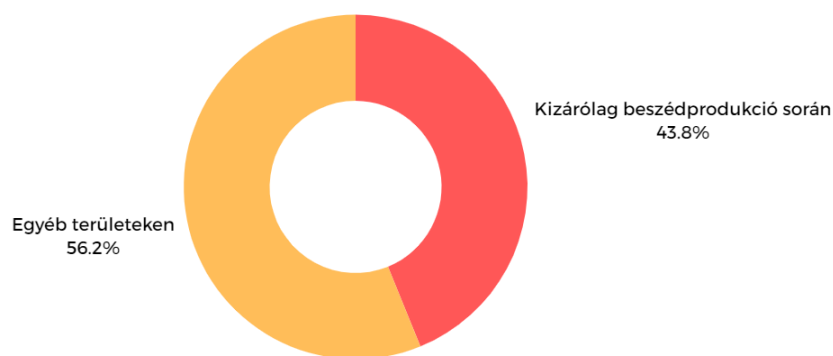
Kérdőívkérdéseim mellett további szempontok szerint vizsgáltam a kapott adatokat.

94 személy, azaz a válaszadók 51,4%-a vélekedett úgy, hogy egy dadogó személyt akár vezető pozícióban is el tud képzelni. Ebből a 94 személyből 19 fő pedagógus végzettséggel rendelkezik, míg a többi szakma változatos és nagyjából egyenlő mértékben oszlik el. Ez alapján azt a konklúziót tudom levonni, hogy a pedagógusok nagyobb mértékű elfogadást tanúsítanak dadogók felé hivatásukból, tanulmányaikból, tapasztalataikból adódóan.

A megkérdezettek párválasztással kapcsolatos vélekedéseit is megvizsgáltam nemek szerinti különbségeket keresve. Azon válaszadók, akik nem viszonoznák egy dadogó személy romantikus közeledését, 8-an voltak. Ebből 6 fő nő, 2 fő pedig férfi nemű, mely azt a következtetést vonja maga után, hogy a nők kevésbé elfogadóak párválasztás során egy dadogó partnerrel szemben, mint a férfiak.

Azt is górcső alá vettem, hogy iskolázottság alapján milyen mértékű elfogadást mutatnak a megkérdezettek a dadogók iránt párválasztás és vezető pozíció betöltése esetében. Először azt vizsgáltam, hogy az a 94 válaszadó, aki egy dadogó embert akár vezető pozícióban is el tudna képzelni, milyen magas iskolai végzettséggel rendelkezik. A 94 fős mintából 50 fő felsőfokú végzettséggel rendelkezik, azaz alapképzéssel, mesterképzéssel, vagy doktori képzéssel zárta tanulmányait. Ezt követően azt is megvizsgáltam, hogy milyen az iskolázottsága annak a 8 személynek, akik azt nyilatkozták, nem viszonoznák egy dadogással küzdő romantikus közeledését. A 8 főből 5 fő felsőfokú képzettséggel rendelkezik, 3 fő pedig az érettségi abszolválásáig jutott el. Ezek a számok arra a következtetésre adnak okot, hogy a felsőfokú képesítéssel rendelkező személyek, habár a munka világában abszolút el tudnak képzelni egy dadogó személyt magasabb pozícióban is, saját párjuknak annál kevésbé választanának egy beszédproblémával küzdő embert.

Utolsó vizsgálatom által azt szerettem volna megtudni, hogy a mai fiatal, közösségi médiában szocializálódott generáció (35 év alatti korosztály) mekkora része gondolja azt, hogy a dadogással küzdő személyeknek csak a beszédprodukció okoz gondot. Összesen 73 kitöltő illik a megadott mintába, melyből 32 fő, azaz a 35 év alatti válaszadók 43,8%-a jelölte csakis azt a mezőt, miszerint a dadogó embereknek kizárólag a beszédprodukció során vannak nehézségeik.

15. ábra: 35 év alattiak vélekedése a dadogóknak problémát okozó tevékenységekről

5. Kutatási kérdésekre kapott válaszok, hipotézisek ellenőrzése

A kérdőíveredmények elemzését követően arra a következtetésre jutottam, hogy habár valódi együttérzést és elfogadást tanúsít a magyar közösség a dadogással küzdő társadalom felé, ennek ellenére sokan önös érdekeiket nézik a szolidaritás helyett, mely elsősorban a munka és a párválasztás területén mutatkozik meg. A kapott válaszok alapján egyértelmű, hogy nem egyenlő esélyekkel indul a dadogó személy társaival szemben, ugyanis gyakran előfordul, hogy beszédproblémájuk miatt negatív attitűddel viszonyulnak hozzájuk.

Első feltételezésem szerint: *egy laikus ember kevésbé tudja elképzelni a dadogó személyt vezető pozícióban, mint egy pedagógiai végzettséggel rendelkező ember.*

Vizsgálataim alapján arra a következtetésre jutottam, hogy a pedagógusok jobban el tudnak képzelni egy beszédproblémás embert vezető pozícióban, mint egy bármilyen egyéb végzettséggel rendelkező személy. A hipotézishez kapcsolódó kérdőív kérdés elemzése alapján 94 fő vélekedik úgy, hogy minden további nélkül el tud képzelni egy dadogó személyt vezető pozícióban. Ebből 19 fő valamilyen pedagógiai területen végezte el felsőoktatási tanulmányait, míg a többi válaszadó szakmája homogén módon oszlik el. Ez a jelenség véleményem szerint betudható akár a pedagógusi munka által szerzett személyes tapasztalatoknak, az egyetemen/főiskolán tanultaknak, de akár az alapvető pedagógusi kompetenciáknak, értékeknek is. Úgy vélem, ilyen pályát alapvetően is inkább empatikus, ember- és gyermekcentrikus személyek választanak, így nem meglepő, hogy a szakmabeliek elfogadóbb attitűdöt mutatnak a dadogók felé is.

Következő felvetésem azt mondta ki, hogy *párválasztás során a férfiak kevésbé elfogadóak egy dadogó személlyel, mint a nők.*

Ez a hipotézis nem igazolódott be, ugyanis a párválasztási kérdésre érkezett elutasításra vonatkozó 6 válaszból csupán 2 válasz tartozik férfihez, mely arra enged következtetni, hogy a nők kevésbé elfogadóak párválasztás során egy dadogó partnerrel szemben, mint a férfiak.

Egy másik általam vélt hipotézis úgy hangzott, hogy *a válaszadók iskolázottsága alapján azt feltételezem, hogy magasabb iskolai végzettséggel rendelkező személyek (felsőoktatás és mesterképzés) kevésbé mutatnak elfogadást dadogók iránt párválasztás és vezető pozíció betöltése esetében, mint a főiskolát/egyetemet nem végzett személyek.*

A hipotézis ellenőrzéséhez két kérdést kellett megvizsgálnom, melyek közül csak az egyik kérdés eredményei igazolják korábbi állításomat, amit így csak félig vehetünk igaznak. A megkérdezettek közül összesen 8 fő utasítaná el teljes mértékben egy dadogó személy romantikus célú közeledését, melyből 5 válaszadó felsőfokú végzettséggel rendelkezik. Ez az eredmény alapvetően azt a konklúziót vonná maga után, hogy korábbi felvetésem beigazolódott, hiszen a kapott arány azt mutatja, valószínűtlenebb, hogy egy diplomával rendelkező személy egy dadogó ember párkapcsolati közeledését viszonyozza. Hipotézisem azonban a munkaügyi viszonyulást is firtatta, mely a kérdőív kiértékelése során ellentétes eredményeket produkált. A kitöltők közül összesen 94 fő tud elképzelni egy dadogót akár vezető pozícióban is, melyből 50 fő rendelkezik felsőfokú végzettséggel. Ebből adódóan hipotézisemet csak félig vehetjük igaznak, hiszen kutatásom azt bizonyítja, hogy a felsőfokú képesítéssel rendelkező személyek, habár a munka világában el tudnak képzelni egy dadogó személyt magasabb pozícióban is, társuknak annál kevésbé választanának egy beszédproblémával küzdő embert.

Utolsó felvetésem szerint *a közösségi médiában szocializálódott mai fiatal generáció (35 év alatti korosztály) úgy véli, hogy egy dadogással küzdő személynek kizárólag a beszédprodukciónak során vannak nehézségei.*

Ez a hipotézisem sem igazolódott be, ugyanis a 35 év alatti válaszadók csupán 43,8%-a jelölte a kérdőív kitöltése során azt az opciót, hogy a dadogó személyeknek kizárólag a beszédprodukciónak során vannak nehézségeik. Ez azt jelenti, hogy a fiatal generáció többsége azt az álláspontot erősíti, miszerint további tevékenységek is nehézséget okoznak egy dadogó embernek.

6. Összefoglalás

Kutatásom során számtalan hasznos és egyben érdekes információhoz, tudáshoz jutottam, melyek mindamelllett, hogy a dadogással küzdők életét segítettek jobban megismerni és megérteni, korábban felállított kutatási kérdéseimre, hipotéziseimre is választ adtak.

Kutatásom révén úgy vélekedek, hogy a közgondolkodás sok esetben teljes mértékben hibásan ítéli meg a dadogással küzdőket, továbbá negatív társadalmi fogadtatással fordul feléjük. Több megkérdezettre is igaz, hogy nem szívesen fogadják a dadogó embereket életterükbe, ezzel megteremtve egy szelektáló közgondolkodást, ami eredményeképpen az érintett közösséget egy a képességeik alatt elhelyezkedő életminőség felé irányítják. Ez amelllett, hogy a dadogók

kiközösítéséhez vezet, bennük is egy olyan negatív gondolkodást és hozzáállást eredményez, ami tovább rontja esélyeiket a megakadások legyőzésére.

Kérdőíves vizsgálatom egyértelműsítette számomra, hogy a dadogással kapcsolatos ismeretek közvetítése manapság is hiányos és segítségért kiált. A jelenlegi modern világ és egyszerű információáramlás ellenére úgy vélem, hogy nem jut el megfelelő mennyiségű és minőségű tájékoztatás a laikusokhoz a beszédproblémákról. Sajnálatos módon sok tévhitet és annál is több elutasító reakciót tapasztaltam a dadogást illetően, mely jelenség véleményem szerint a társadalom célzott edukálásával könnyen redukálható lehetne. Ehhez azonban motivált és céltudatos logopédusok szükségesek, akik a dadogással (és az összes logopédiai kórképpel) kapcsolatos ismereteket elszántan közvetítik a társadalom felé.

Logopédiai tanulmányaim során lehetőségem volt már bepillantást nyerni a dadogók világába, viszont korántsem olyan mélyre menően, mint ahogy a szakdolgozatom megírása közben tehettem. Amellett, hogy a dadogás tudományos hatterét is széleskörűen tanulmányoztam, a beszédprobléma valódi emberi oldalát is egészen közelről megtapasztaltam. Örömmel tölt el, hogy tudományos dolgozatom megírása során egy olyan témát dolgozhattam fel, amiből leendő logopédusi hivatásom során minden szempontból csak profitálni tudok majd. Az iskolapadban hallottak a kutatás során kerek egészzé formálódtak bennem és egy elmélyült, átfogó tudásként raktározódtak el.

Biztos vagyok benne, hogy a szakdolgozatra fordított idő és energia a jövőben minden munkanapomon megtérül majd és hálás leszek azért, hogy ezt a témát választottam. Úgy érzem, amellett, hogy teljeskörű elméleti tudással gyarapodtam a dadogásról, olyan szociális érzékenységhez is jutottam ez által, melynek hála minden dadogót (és bármilyen beszédproblémás embert) erőnyeit nézve tudom majd segíteni és támogatni.

7. KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

Ezúton szeretnék köszönetet mondani mindenekelőtt témavezetőmnek, Pékné Sinkó Csengének, akinek szakértelme, segítőkészsége és értékes kritikái nélkül nem készülhetett volna el szakdolgozatom. A munkám során nyújtott folyamatos szakmai irányítása mellett alapvető logopédiai ismereteim megszerzésében, köztük a dadogás kórképének megismerésében is kulcsfontosságú szerepet képviselt.

Köszönetemet fejezem ki a MATE Kaposvári Campusának valamennyi dolgozójának, különösen a gyógypedagógia tanszék oktatóinak, akik négy éven át erősítették bennem a szakmai tudás mellett a szakma iránti elhivatottságot is.

Köszönettel tartozom továbbá gyakorlatvezetőimnek, akik az elmúlt évek során segítettek a logopédia és pszichopedagógia tudományának gyakorlati alkalmazásában, ezáltal megtapasztalva a gyógypedagógia valódi oldalát.

Végtelenül hálás vagyok szüleimnek, családomnak és páromnak, akik megteremtették az elemi feltételeket tanulmányaim abszolválásához és egyetemi éveim alatt szeretetükkel a legtöbb támogatást és segítséget nyújtották.

8. IRODALOMJEGYZÉK

1. American Speech-Language-Hearing Association (ASHA): Definitions of Communication Disorders and Variations.
Elektronikus letöltés: <http://www.asha.org/policy/RP1993-00208/> (utolsó letöltés időpontja: 2022.05.10.)
2. Barry Guitar: Stuttering : an integrated approach to its nature and treatment. Wolters Kluwer: Lippincott Williams & Wilkins, Philadelphia, Baltimore, 2013. 376 p.
3. Bass László, Deákné Orosz Zsuzsa, Győri Enikő, Szauer Csilla: A fizikai és infokommunikációs akadálymentesítés szakmai hátterének kialakítása. AduPrint Kiadó és Nyomda Kft. 2009. 80 p.
4. Bass László és Torda Ágnes: „Ők” és „Mi”. A fogyatékoság témája a magyar sajtóban. In: Gyógypedagógiai Szemle. 1988. Harmadik kiadás. 101–107 p.
5. Bánfalvy Csaba (1997): A fogyatékosok Társadalmi Integrációja és gyógypedagógiai szociológiai értelmezése. In: Kisebbség Szociológia, szöveggyűjtemény egyetemi és főiskolai hallgatók számára. Szerk: Csepeli György, Örkény Antal, Székelyi Mária. Kisebbségsszociológiai tanszék, Budapest. 293 p.
6. Bánfalvy Csaba: Gyógypedagógiai szociológia. ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar, Budapest. 2006. Harmadik kiadás. 180 p.
7. BNO-10 zsebkönyv DSM-IV-TR meghatározásokkal. Animula Kiadó. 2004. 192. p
8. Csabay Katalin, Dr. Gósy Mária, Krasznár Jánosné, Dr. Lajos Péter, Dr. Salné Lengyel Mária, Subosits István, Dr. Torda Ágnes, Vassné dr. Kovács Emőke, Vinczéné Bíró Etelka: Logopédia. Sulinova Közoktatás-fejlesztési és Pedagógus-továbbképzési Kht., 2004. 111 p.
9. Fogyatékoságtudományi tanulmányok I: Fogyatékoság- tudományi fogalomtár. ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar, Budapest. 2009. Első kiadás. 130 p.
10. Fehérné Kovács Zsuzsa (2001): Dadogás. In: Mesterházi Zsuzsa (szerk.): Gyógypedagógiai Lexikon, Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Főiskola, Budapest.
11. Gósy Mária (2000): A beszédképesség zavarai. In: Illyés Sándor (szerk.): Gyógypedagógiai alapismeretek. ELTE Bárczi Gusztáv Főiskolai Kar, Budapest. 211-239 p.
12. Klaniczay Sára: A frusztrált megkapaszkodás szerepe a dadogás kialakulásában. Magyar Pszichológiai Szemle. 1982. 3.

13. Klaniczay Sára: Kisgyermekkorú dadogás a pszichológus szemével. Sopron. 1996. 118-122. p.
14. Koller Inez Zsófia (2021): Fogytékossággal élni egy igazságos társadalomban. In: Koltai Zsuzsa (szerk.): Tudásmenedzsment. XXII. évf. 2021/1. különszám. PTE Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar, Pécs.
Elektronikus letöltés: https://epa.oszk.hu/02700/02750/00055/pdf/EPA_02750_tudasmenedzsment_2021_1k_sz.pdf (utolsó letöltése időpontja: 2023.01.03.)
15. Könczei György (2009, szerk.): A funkcióképesség, a fogytékosság és az egészség nemzetközi osztályozása. ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar, Budapest.
Elektronikus letöltés: <file:///C:/Users/Oktato-4/Desktop/FNO.pdf> (utolsó letöltés időpontja: 2022.05.10.)
16. Könczei György: Fogytékosok a társadalomban. Budapest, Gondolat Könyvkiadó. 1992. 191. p.
17. Lajos Péter: A dadogás hazai vonatkozásai és logopédiai kezelésének módozatai. Budapest, ELTE Eötvös Kiadó. 2013. 2. köt. 95-97. p.
18. Lajos Péter: A dadogás tüneteinek hálózatos szerkezete. In: Gyógypedagógiai Szemle, 1995. (23. évf.)1. sz. 2-12. p.
19. Lajos Péter: Beszéd és lélek - Adalékok a dadogás pszichoanalitikus értelmezéseire
IN: Gyógypedagógiai szemle, 2011. (39. évf.) 3-4. sz. 213-220 p.
20. Lajos Péter: Dadogásról mindenkinek. Budapest, Krasznár és Társa Könyvker Bt. 2016. 165 p.
21. Mártoni György és Tordai Péter: „Az oktatás és a munkaerőpiac kapcsolódása” című, a Nemzeti Fejlesztési Terv II. előkészítését szolgáló, az oktatási szektor fejlesztési szükségleteiről szóló szakértői vita strukturált összefoglalója. 2009.
Elektronikus letöltés: <https://ofi.oh.gov.hu/tudastar/egyeb-tanulmanyok/oktatas-munkaeropiac> (utolsó letöltés időpontja: 2023.01.07.)
22. Mérei Vera és Vinczéné Bíró Etelka: Dadogás I. (Etiológia és tünettán). Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest. 1996. 173 p.
23. Montágh Imre – Montághné Reiner Nelli – Vinczéné Bíró Etelka: Gyakori beszédhibák a gyermekkorban. Holnap Kiadó Kft., Budapest. 2002. 234 p.
24. Tótné Aszalai Anett: Dadogó gyermek és anyja interakciójának vizsgálata. Budapest, Eötvös Lóránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar. 2017. 184 p.

25. Tóthné Aszalai Anett: A metaforakutatás módszere a dadogás megismerésében In: Elmélet és gyakorlat a neveléstudományok és szakmódszertanok köréből. Slovakia, Komárno, International Research Institute sro. 2018. 119-116 p.
26. Dr. Vékássy László: A dadogók komplex kezelése. Budapest, Medicina Könyvkiadó. 1987.
27. 2011. évi népszámlálás 3. Országos adatok. Budapest, Központi Statisztikai Hivatal. 2013. 275 p.

9. MELLÉKLETEK

1. Melléklet: Az online kérdőívben szereplő kérdések
2. Melléklet: Kifejezések, melyeket a dadogással kapcsolatosan írtak a kérdőív kitöltők
3. Indoklás, a megkérdezettek szívesen ismerkednének-e romantikus célból dadogó személlyel
4. Melléklet: Indoklás, a kérdőív kitöltők miért nem gondolják alkalmasnak a dadogókat vezető pozíció betöltésére

Az online kérdőívben szereplő kérdések

- Az Ön neme
 - a) nő
 - b) férfi
- Az Ön életkora (számmal)
/egyénileg kitöltendő/
- Az Ön legmagasabb iskolai végzettsége
 - a) Általános iskola
 - b) Érettségi
 - c) OKJ
 - d) Alapképzés
 - e) Mesterképzés
 - f) Doktori képzés
- Aktuális tanulmányok (, ha van – nem kötelező)
/egyénileg kitöltendő/
- Az Ön szakmája/munkaköre
/egyénileg kitöltendő/
- Ön rendelkezik személyes tapasztalattal a dadogással kapcsolatban?
 - a) igen
 - b) nem
- Ha igen, milyen formában szerezte azokat? /többszörös választási lehetőség/
 - a) olvastam, hallottam róla
 - b) tanultam róla
 - c) személyesen ismerek dadogót
 - d) mindennapi kapcsolatban vagyok dadogóval
- Ön minek gondolja a dadogást?
 - a) beszédzavarnak
 - b) rossz szokásnak
 - c) múltó időszaknak
 - d) lelki betegségnek

- e) testi betegségnek
 - f) örökletes betegség
- Ön szerint milyen kognitív (értelmi) képességekkel rendelkezik a dadogó?
- a) rosszabbakkal, mint a nem beszédproblémás személyek
 - b) ugyanolyanokkal, mint bárki más
 - c) kiemelkedőbbekkel, mint a nem beszédproblémás személyek
- Ön szerint kihez forduljon segítségért egy dadogó személy? /többszörös választási lehetőség/
- a) pszichológushoz
 - b) orvoshoz
 - c) logopédushoz
 - d) szüleihez
- Ön szerint milyen tevékenységek okoznak problémát egy dadogónak? /többszörös választási lehetőség/
- a) egyszerű hétköznapi tevékenységek is
 - b) szociális tevékenységek
 - c) fizikai tevékenységek
 - d) szellemi tevékenységek
 - e) kizárólag a beszédprodukció során vannak nehézségei
- Milyen munkakörben tudna elképzelni egy dadogó személyt? /többszörös választási lehetőség/
- a) olyan munkakörben, ami nem igényel komoly szakmai képesítést és elvárást
 - b) olyan munkakörben, amely nem teszi szükségessé a verbális kommunikációt
 - c) fizikai munkában
 - d) szellemi munkában
 - e) vezető pozícióban is akár
- Egy 5 fokozatú skálán Ön mennyire talál alkalmasnak egy dadogó személyt vezető pozíció betöltésére?

1 – abszolút nem tartom alkalmasnak

5 – teljes mértékben alkalmasnak tartom

- Amennyiben előző kérdésében az 1. vagy 2. rubrikát jelölte, kérem indokolja meg röviden, hogy miért nem tart alkalmasnak dadogó személyt vezető pozíció betöltésére! /egyénilag kitöltendő/
- Munkáltatóként Ön foglalkoztatna dadogót?
 - a) minden további nélkül
 - b) csak abban az esetben, ha nincs más lehetőségem
 - c) csak abban az esetben, ha a munkakör nem igényel komolyabb verbális kommunikációt
 - d) semmiképpen sem
- Ön szívesen ismerkedne baráti célból dadogóval
 - a) igen, számomra abszolút nem okoz problémát a dadogás
 - b) igen, viszont bizonyos szituációkban valószínűleg zavarna a beszédproblémája
 - c) nem, engem teljes mértékben zavarna a beszédproblémája
- Párkapcsolatkeresés során Ön miként viszonyulna egy dadogóhoz?
 - a) dadogása miatt nem viszonzom közzeledését
 - b) hosszasan elgondolkoznék rajta, szeretnék-e ismerkedni dadogóval
 - c) nem a dadogása alapján ítélném meg a személyt
- Kérem indokolja meg röviden előző válaszadását! /egyénilag kitöltendő/
- Online ismerkedést követő első találkozó alkalmával Ön hogyan reagálna, ha a helyszínen derülne ki, hogy az illető dadog?
 - a) nem foglalkoznék a beszédproblémával, szívesen folytatnám az ismerkedést
 - b) kifejezetten nem örülnék neki, de megvárnám a találka végkifejletét
 - c) dühös lennék, becsapva érezném magam és azonnal el is köszönnék
- Ha dadogó karaktert lát egy filmben, műsorban, vagy színházi előadásban Ön hogyan reagál rá?
 - a) mulatságosnak tartom, mosolygok/nevetek rajta
 - b) idegesítőnek találom
 - c) nem vált ki belőlem különösebb érzést
 - d) együtt érzek vele, sajnálom

- e) saját magának kell megoldania egyedül a problémáját
- f) egyéb /egyéni válaszadás/

2. Melléklet

Kifejezések, melyeket a dadogással kapcsolatosan írtak a kérdőív kitöltők (saját szerkesztés)

Indoklás, a megkérdezettek szívesen ismerkednének-e romantikus célból dadogó személlyel. (ABC sorrendben)

- A belső emberi tulajdonságok mindent felülírnak.
- A belső érték a fontos.
- A beszélgetés csak akkor megfelelő, ha a partner érzi a beszélgetés őszinte (nem előítélettel van tele).
- A dadogás, ha egy lelki probléma miatt alakult ki, akár meg is szűnhet.
- A dadogás miatt még lehet valaki egy jóindulatú kedves segítőkész, értelmes személy.
- A dadogás nem a legfontosabb egy kapcsolatban.
- A dadogás nem befolyásolja egy személy kisugárzását, természetét.
- A dadogás nem befolyásolja, hogy milyen ember.
- A dadogás nem függ össze sem az értelmi képességgel, sem azzal, hogy valaki mennyire értékes ember.
- A dadogás nem tükrözi a személyiségét egy embernek.
- A dadogás önmagában nem határozza meg magát az embert.
- A dadogás sokszor szerethető. A dadogós embernek nehezebb megjátszania magát és ettől őszintébbnek tűnik.
- A dadogásról nem tehet az ember.
- A dadogástól függetlenül lehet okos, értelmes, érző ember.
- A gyermekem dadogó, ebből indulok ki.
- A lélek fontosabb.
- A párválasztás nem attól lesz jó vagy rossz, hogy dadog-e a párunk vagy sem.
- Egyáltalán nem hinném, hogy ha valaki dadog nem lehet sokkal értékesebb, mint aki nem dadog.
- A személye fontos nem a beszédhibája.
- A személyisége alapján ítélem meg az embereket.
- A személyisége és viselkedése alapján ítélem meg.
- A személyisége, értékrendje, belső értékei fontosabbak számomra a beszédzavaránál.
- A személyisége, hogy milyen ember fontosabb, mint hogy dadog e vagy sem.
- A személyiséget nem befolyásolja feltétlenül a dadogás.
- A szívem után mentem világ életemben.
- Abszolút el tudnám fogadni

- Attól függ mennyire lenne szimpatikus az illető
- Attól, hogy valaki dadog, még lehetnek értékes belső tulajdonságai.
- Attól még lehet értelmes ember
- Attól még lehet nagyon jó ember valaki
- Attól még lehet jó ember, nem számít, hogy dadog!
- Attól mert nehezebben tudja kiejteni a szavakat még lehet a lelkitársam.
- Attól tartok idővel nagyon zavarna, persze ez a dadogás súlyosságától is függ.
- Attól, hogy dadog valaki még lehet értékes személy.
- Az a fontos milyen emberi tulajdonságai vannak
- Az emberek személyiségét, milyenségét nem a dadogás (beszédzavar) határozza meg. Véleményem szerint annak ellenére, hogy valaki dadogással küzd, lehet, hogy jobb ember és több jó emberi értékkel rendelkezik, mint egy nem dadogó személy.
- Az emberi értéket nem befolyásolja egy beszéd probléma.
- Az ért mert dadog valaki ugyan olyan értékes ember!
- Azt gondolom, az ember és az egyéniség a fontos.
- Belső értékek számomra sokkal fontosabbak!
- Beszédproblémától függetlenül is lehet valaki nagyon jó és szerethető ember
- Biztos, hogy a dadogása nem akadályozna, ha tetszik az illető.
- Csak a dadogás miatt nem ítélném el az illetőt.
- Csak a nagymértékű dadogás esetén gondolkodnék el a további kapcsolaton.
- Csak mert valaki dadog nem jelenti azt, hogy nem teljes értékű ember.
- Családunkban van dadogással küzdő gyermek, általa megtanultam, hogy nem szabad emiatt elítélni másokat.
- Dadogás nem tükrözi az érzelmi intelligenciát/kötődést.
- Egy dadogó ember is szerethető.
- Egyszerűen túl türelmetlen lennék, így nem lennék képes folytatni semmilyen kapcsolatot.
- Emberről alkotott vélemény nem csak a külső alapján történik.
- Emiatt még érdekes személy lehet.
- Én is dadogok.
- Engem egyáltalán nem zavar, nem ez határozza meg az illető intelligenciáját.
- Értelmi és érzelmi képességeire nincs hatással.
- Ez a normális...
- Ez a probléma kezelhető.

- Ez egy állapot. Aki ez alapján ítéli meg azt a személyt, aki komolyan gondolhat akár életvégi kapcsolatra.
- Ez miatt nem szabad elítélni egy embert sem.
- Ez nem állna szerintem kettőnk közé.
- Ez nem olyan fontos számomra.
- Fontos a zavartalan kommunikáció, egy dadogóval ez lehet nem lenne meg.
- Fontosabb a belső kisugárzása.
- Gyerekkorom óta dadogok.
- Gyermekek születése esetén a szociális tanulás okán jó eséllyel a gyermekünk is elkezdene dadogni, és nem azért, mert neki is ilyen problémája lenne, hanem mert ezt tapasztalná, és utánozni kezdené.
- Ha a személyisége szimpatikus, akkor a dadogás másodlagossá válik.
- Ha hosszútávú a dadogása valószínűleg zavarna.
- Ha megfog egy ember személyisége akkor nem érdekelnek a külsőségek. Szerintem a dadogása sem zavarna.
- Ha számomra kedves akkor nem zavar a dadogása.
- Ha szép és okos akkor bármi lehet.
- Hosszú távon fontos, hogy ne zavarjon és ne érezzem kellemetlennek.
- Idegesítő lehet.
- Inkább a személyiségét helyezném előtérbe.
- Ismerek jó fej dadogót.
- Ismertem olyan embert, aki dadogott amúgy meg ügyes értelmes volt.
- Jól csak a szívével lát az ember.
- Kellemetlen lenne számomra.
- Kellemetlen pillantások, szituációk.
- Kizárólag emberi tulajdonságait venném alapul.
- Legkevésbé sem zavar.
- Lehet attól még szimpatikus.
- Lehet, hogy egy idő után zavarna.
- Lehet nem örökre áll fenn ez a probléma.
- Lehet rajta segíteni.
- Lehet valaki nagyon jó ember attól mert dadog.
- Logopédusként valószínűleg nem az ismerkedésre koncentrálnék, hanem arra, hogy segítsék neki, és nem biztos, hogy ez egy ideális párkapcsolat alapja lenne.

- Más tulajdonságok döntenének nálam.
- Megnehezítené az egész életet.
- Mert dadog, attól még teljes értékű ember.
- Mert ember ő is.
- Mert lehet, hogy van sok pozitív oldala.
- Mert nem tudom, hogy mások, hogy ítélik meg.
- Mert ugyan olyan ember.
- Miért kellene másképp megítélnem?
- Mindenki más, mindenki egyenlő.
- Mivel közvetlen környezetemben is van dadogó ember, látom, hogy társas életét mindez egyáltalán nem befolyásolja, ezért, ha a randi partnerrel kölcsönös a szimpátia, miért ne?
- Nekem is van beszédhibám. Engem nem zavar.
- Nem a beszéd a lényeg.
- Nem a beszéd számít, hanem a belső tulajdonságok.
- Nem a beszédhiba alapján ítélnék.
- Nem a dadogás alapján ítélem meg egy ember személyiségét, milyenségét.
- Nem a dadogás határozza meg az ember személyiségét, sokkal fontosabbnak tartom a belső tulajdonságokat
- Nem a dadogás számít, viszont az összbenyomásra hatással van.
- Nem az számít dadog-e vagy sem, az nem határozza meg, pontosan milyen ember ő.
- nem befolyásolja az életem
- Nem csak a külső értékek számítanak, sokkal inkább a belső érték.
- Nem érdekelne, a jelleme számítana.
- Nem ez alapján ítélek meg bárkit.
- Nem ez számít és lehet egy nyugodt környezetben csökkennie is.
- Nem gondolom, hogy azért, mert valaki dadog kevésbé lenne szerethető és lenne kevésbé értékes ember.
- Nem hinném, hogy a dadogása miatt kéne elutasítsak valakit ezen lehet javítani, ha akarjuk.
- Nem igazán jelent problémát.
- Nem ítélek meg.
- Nem lehet egyszerű együtt élni egy dadogó személlyel, türelem kell hozzá nekem az sokszor nincs.

- Nem okozna problémát a dadogás, mivel nem ez alapján ítélném meg az illetőt. A dadogása ellenére lehet egy nagyon jó ember.
- Nem szabad lenézni a dadogót!
- Nem találkoztam még dadogós személlyel, ezért nem tudom mennyire zavarna vagy nem zavarna.
- Nem tehet róla a személy, ha kialakul a probléma
- Nem tehet róla, hogy dadog
- Nem tehet róla, nem ítélek mások felett. Ugyan olyan ember, mint bárki más. Nem ez határozza meg a személyiséget.
- Nem zavar.
- Nem zavar, ha valaki dadog!
- Nem zavar ugyan olyan ember, mint mi és szeretni kell és gondoskodni róla
- Nem zavar, hisz a családban is van dadogó ember, s nagyon szeretem.
- Nincs előítéletem a dadogó emberekkel szemben.
- Nincs jelentősége.
- Ő is ugyan olyan ember, mint aki nem dadog!
- Önmagában a dadogás nem olyan kizáró ok, ami miatt visszautasítanám a másik közeledését. A személyisége, hozzám való viszonyulása sokkal inkább mérvadó párválasztásnál, mint az, hogy rendelkezik e valamilyen beszédhibával (a férjem dadog, raccsol).
- Párkapcsolatban akármelyikünknek lehet pszichés problémája, beszédzavara, organikus betegsége, támogatjuk egymást benne, nem a dadogása határozza őt meg.
- Párkapcsolatokban más tulajdonságokat tartok fontosnak.
- Párom is dadog.
- Párom is néha dadog.
- Segítenék neki.
- Segítséggel jól funkcionálhat.
- Semmi különös nincs a dadogásban, hozzáértő segítséggel szép lassan javul.
- Senki nem tökéletes, miért ítélném el a dadogás miatt a másik embert? Neki éppen elég lelki nehézséget okozhat, ha emiatt bántják.
- Sok mindent kiváltja a dadogást.
- Számomra a belső érték fontosabb.
- Számomra a belső tulajdonságok a fontosabbak.
- Számomra gát lenne.

- Számomra más értékek fontosabbak.
- Számomra nem kínos, zavaró, vagy idegesítő tényező a dadogás.
- Számos konfliktusforráshoz vezethet, hogy esetlegesen nem értem meg a párom mondanivalóját.
- Személyesen ismertem dadogót, osztálytársam volt. Teljes értékű ember, diplomát is szerzett.
- Személyisége alapján ítélném meg.
- Szeretném jobban megismerni.
- Szeretném segíteni, de inkább zavarna, talán őt is zavarná, tehetetlenségem frusztrálna engem is.
- Szerintem a dadogás nem gátolja semmiben az embert és ezáltal a kapcsolatait sem.
- Szerintem egy javítható probléma, ha minden más szempontból illik hozzám az illető, nem ezért nem jönnek vele össze.
- Szerintem lehetséges, hogy sokkal nagyobb kihívás lenne a párkapcsolat, de nyilván ez 2 ember hozzáállásán múlik.
- Talán a dadogás mértékétől tenném függővé az ismerkedést.
- Tartok tőle, hogy nem mindig lenne türelmem nyugodtan kivárni, mit szeretne mondani.
- Türelmetlen vagyok.
- Türelmetlen vagyok.
- Úgy gondolom, ha ismerkedésnél derülne ki, hogy dadog, nem folytatnám tovább. Azonban más a helyzet, ha valamilyen okból kifolyólag a meglévő kapcsolatomban hirtelen éri a páromat.
- Úgy gondolom, egy idő után idegesítene a dadogása.
- Úgy gondolom, hogy egy ilyen jellegű dolog nem állhat a boldogságunk közé! Ha pszichés alapjai vannak, szerintem el is múlhat!
- Ugyanolyan ember, mint bárki más, egy kis beszédhibával.
- Ugyanolyan embernek tartom. Széthintem nem is mindig dadog egy dadogó.
- Ugyanúgy adnék neki esélyt, mint egy rendes embernek.
- Valakit nem a beszédstílusa alapján választunk ki vagy a beszéd stílusáért vonzódunk hozzá.
- Valószínű zavarna.

- Valószínűleg a dadogás sajnálat érzetet keltene bennem. Továbbá mivel ez egy kifejezetten sokszor tapasztalható probléma, így az alapvető párkeresési ösztönben is befolyásolhatja a "tökéletes" pár kiválasztását.
- Valószínűleg hosszútávon kicsit zavarna, hogy dadog (pl. egy veszekedésnél) ezért gondolkodnék rajta, hogy szeretnék-e vele ismerkedni.
- Valószínűleg zavarna a beszédproblémája.
- Van egy olyan prekoncepcióm, hogy az illető önbizalomhiánnyal küszködik ebből kifolyólag. A magabiztos emberek jobban vonzanak, inspirálóbbak, mivel én sem vagyok annyira magabiztos, mint amennyire az szeretnék lenni, azonban erőt tudok meríteni ilyen emberek társaságából.
- Vannak fontosabb emberi tulajdonságok
- Véleményem szerint ez nem határozza meg magát az embert, ez csak egy beszédzavar.
- Verbális kommunikáció fontos része a kapcsolatnak.
- Veszítene a férfiasságából.
- Volt ilyen párkapcsolatom.
- Volt párkapcsolatom olyannal, aki dadogott, semmiben nem befolyásolta az illetőt.
- Zavaróbb tulajdonságok is léteznek.

Indoklások, a kérőív kitöltők miért nem gondolják alkalmasnak a dadogókat vezető pozíció betöltésére. (ABC sorrendben)

- „A személy társadalmi megítélése miatt, hosszútávon nem működne a dolog. Nem vagyunk egy elfogadó társadalom.”
- „Beosztottjai beszédproblémájára fókuszálnának esetleg.”
- „Egy vezetőnek folyamatosan kell verbálisan kommunikálnia, ami egy dadogó személynek óriási kihívás lehet, hiszen biztos gátlásos a dadogása miatt.”
- „Egy vezetőnek jó kommunikációs képesség kell.”
- „Egyelőre azt gondolom nem lehetne komolyan venni.”
- „Hát nehéz lenne neki így beszélni természetesen attól még lehet olyan beosztásba.”
- „Kínossá válhat a helyzet... Sok a türelmetlen ember... A mai rohanó világban.”
- „Mindenki az adottságainak, képességeinek megfelelő munkakörben találjon helyet az életben, ez az ő érdeke is és a többieké is.”
- „Munkatársakkal kommunikálni kell verbálisan is gyakran.”
- „Nem sugároz magabiztosságot. Én magam is hajlamos vagyok dadogásra, ha nem vagyok biztos a dolgomban, és úgy kell megszólalnom. Ez előfordulhat akár egy jelentéktelen irodai small talk során is. Bár eleve a small talk feszélyez, itt lehet a kutya elásva.”

10. ÁBRAJEGYZÉK

1. ábra: Kitöltők neme (22. o.)
2. ábra: Kitöltők legmagasabb iskolai végzettsége (23. o.)
3. ábra: Kitöltők dadogásról szerzett tapasztalatainak forrása (24. o.)
4. ábra: Dadogás meghatározása a kitöltők által (24. o.)
5. ábra: Dadogók kognitív képességeinek megítélése (25. o.)
6. ábra: A dadogók különböző tevékenységeinek meggátoltságának megítélése (26. o.)
7. ábra: A dadogók baráti célzatú szocializációs lehetőségei (26. o.)
8. ábra: A dadogók párkapcsolatkeresési lehetőségei (27. o.)
9. ábra: A kitöltők indoklása, miért, vagy miért nem ismerkednének szívesen romantikus célzattal egy dadogó személlyel (27. o.)
10. ábra: Dadogásról történő tájékoztatás online ismerkedést követő első találkozó alkalmával (29. o.)
11. ábra: A dadogók munkaköri elhelyezkedésének lehetőségei (29. o.)
12. ábra: A dadogók vezetői pozícióra vélt alkalmassága (30. o.)
13. ábra: A válaszadók munkáltatóként alkalmaznának-e dadogót (31. o.)
14. ábra: Milyen érzelmet vált ki a kitöltőkből egy dadogó karakter filmben, műsorban, színházi előadásban (31. o.)
15. 35 év alatti válaszadók megoszlása a dadogás definiálása alapján (32. o.)

NYILATKOZAT

Alulírott Szakálos Kata, a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem, Kaposvári Campus, gyógypedagógia szak nappali/levelező* tagozat végzős hallgatója nyilatkozom, hogy a dolgozat saját munkám, melynek elkészítése során a felhasznált irodalmat korrekt módon, a jogi és etikai szabályok betartásával kezeltem. Hozzájárulok ahhoz, hogy Záródolgozatom/Szakdolgozatom/Diplomadolgozatom egyoldalas összefoglalója felkerüljön az Egyetem honlapjára és hogy a digitális verzióban (pdf formátumban) leadott dolgozatom elérhető legyen a témát vezető Tanszéken/Intézetben, illetve az Egyetem központi nyilvántartásában, a jogi és etikai szabályok teljes körű betartása mellett.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz:

igen nem*

Kelt: Kaposvár, 2023. 04. 24.

Hallgató

KONZULTÁCIÓS NYILATKOZAT

Szakálos Kata (RNT1Q6) konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a szakdolgozatot áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A záródolgozatot/szakdolgozatot/diplomadolgozatot/portfóliót a záróvizsgán történő védelemre javaslom / nem javaslom.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz:

igen nem

Kelt: Kaposvár, 2023. 04. 27.

